

Stimulator

Fagblad for økonomer

NORDISK NUMMER:

Post festum	2
Torgrim Barding: Nordisk samarbeid blant yngre sosialøkonomer .	3
Victor Procopê: Den nationalekonomiske vetenskapens ställning i Finland	9
Stimulators natlige færd.....	13
Poul Kryger: Den økonomiske forsk- ning i Danmark.....	14
Ole Myrvoll: Norsk økonomikk i dag	16
Göran Ohlin: Inflationsläget i Sverige	22
Lauri O. af Heurlin: Om prisfunktionernas bestämdhet.....	29
Økonomisk litteratur.....	37

Post festum.

Det 4. nordiske møte for yngre sosialøkonomer er nå lengst forbi. Vi har fått det hele på avstand, og kan lettere gjøre oss opp en mening om hva det bragte oss.

Vi lærte meget. Ikke bare som tilhørere til de forskjellige foredrag, men først og fremst ved å komme sammen med kolleger fra de andre nordiske land i en personlig kontakt for å diskutere deres og våre egne faglige problemer. Vi lærte at selv om de økonomiske problemene en har å stri med i de fire nordiske land er vidt forskjellige, er vi likevel i bunn og grunn så like at vi kan høste nyttig lærdom av hverandres erfaringer.

Ved festlige sammenkomster lærte vi hverandre å kjenne fra en annen side, og det ble knyttet vennskapsbånd som forhåpentlig vil være lenge og være til glede. Vi ønsker hverandre vel møtt til det 5. nordiske møte i Sverige neste år!

Dette nordiske nummer av Stimulator kommer post festum. Planen var at det skulle ha vært ferdig til møtet, men flere av våre bidragsytere sviktet oss. Vi kommer derfor sent, men forhåpentlig desto bedre, selv om vi fremdeles savner noen av de bidrag vi gjerne ville hatt med.

Også i de kommende numre vil Stimulator bringe artikler og stoff fra alle de nordiske land. På den måten vil vi gjøre vårt til å vedlikeholde den nordiske kontakt mellom økonomer som er skapt på de nordiske møter.

Hjelp deg sjøl!

Kjøp på studentkontoret!

Universitetets studentkontor

utgir og selger
Forelesningsreferater

kjøper og selger
Brukte studiebøker

selger
Papir og skrivepapir
til studentene

Nordisk samarbeid blant yngre sosialøkonomer.¹⁾

Det som ga støtet til de nordiske møtene for yngre sosialøkonomer var dels ønsket om å skape et grunnlag for en kontinuerlig faglig kontakt, dels en følelse av at de nordiske nasjonaløkonomiske møtene vanskelig kunne gi et tilfredsstillende faglig utbytte. En stor del av deltakerne på disse møtene var ikke sosialøkonomer av fag. Foredrag og korreferat måtte i allfall i en viss utstrekning legges opp ut fra dette hensynet. Dette forholdet måtte også komme til å innvirke på det faglige nivået i diskusjonene.

Under det nordiske nasjonaløkonomiske møtet i Oslo i 1935 ble det etter forslag fra noen av de yngre danske og svenske sosialøkonomene holdt et møte hvor undertegnede i egenskap av Sosialøkonomisk Samfunns formann deltok sammen med Arne Skaug. Formålet med møtet var å diskutere mulighetene for å få i stand nordiske møter hvor bare sosialøkonomiske kandidater og studenter skulle kunne delta.

Det er typisk for stemningen at de tilstedevarende uten diskusjon vedtok å gå inn for dette. Et forslag om at det første møtet skulle holdes allerede året etter ble vedtatt, ikke minst av den grunn at de svenska deltakerne meddelte at Statsvetenskapliga Studentföreningen i Stockholm i tilfelle var villig til å arrangere møtet der.

Det var full enighet om at disse møtene først og fremst skulle være faglige arbeidsmøter. Ut fra dette ble det lagt opp et mæktig program, idet det ble vedtatt at en skulle søke å få to foredrag fra hvert av de nordiske land, fordelt på fire møtedager.

*

Møtet ble holdt i Stockholm i dagene 29. mai — 1. juni 1936. Det på sett og vis historiske møtet ble åpnet av formannen i Statsvetenskapliga Studentföreningen, Gustav Cederwall, med en velkomsttale hvor han samtidig ga en rammende karakteristikk av det typiske ved den sosialøkonomiske vitenskap i hvert av de nordiske land.

Det viste seg denne gangen virkelig mulig å gjennomføre tanken med åtte foredrag. Foredragsholdere og emner ble:

Fra Danmark: Ester Boserup: Nogle centrale økonomiske Spørgsmaal i Lys af den marxistiske Teori.
Thorkil Kristensen: Monopol og Konkurrence.

¹⁾ Da en hel del av Sosialøkonomisk Samfunns arkiv er blitt borte under krigen blir disse bemerkningene ikke så uttømmende på alle punkter som ønskelig kunne være.

- Fra Finland: Mikko Tamminen: Nya riktlinjer i järnvägarnas tariffpolitik.
Erik Törnquist: Om förslaget till ålderdoms- och invaliditetsförsäkring i Finland.
- Fra Norge: Torgrim Barding: Det sosialøkonomiske studium og sosialøkonomenes samfunnsmessige stilling.
Johan Einarsen: Reinvesteringssykler, særlig bygd på data fra norsk skipsfart.
- Fra Sverige: Klas Böök: Om ekonomiska prognosar.
Erik Lundberg: Olika typer av konjunkturcyklar och konjunkturteorier.

På grunn av hullene i arkivet kan navnene på korreferentene ikke oppgis.

Resymé av foredragene var på forhånd sendt deltakerne i møtet, noe som selvsagt lettet diskusjonene meget. De ble til dels meget livlige og det var gledelig å oppleve den sterke viljen til å komme til bunns i problemene og den strenge saklighet i innleggene. Konjunkturproblemene tok jo en forholdsvis bred plass i og med at ikke mindre enn tre av foredragene lå innenfor dette området. Dette førte til at det om ettermiddagen siste møtedagen ble holdt en egen konjunkturdebatt, et slående bevis på deltakernes interesse. Det ble, pussig nok kan en kanskje si, også tid til ekskursjoner, såvidt erindres hele fire.

Møtet ble en stor opplevelse for alle deltakerne. Det alminnelige inntrykket var at både foredrag, korreferat og diskusjoner hadde ligget på et høyt nivå, og det var da heller ingen tvil om at disse møtene måtte fortsette.

*

Et ledd i arbeidet for å utbygge det nordiske samarbeid var opprettelsen av den nordiske komiteen. Initiativet til dette ble tatt av undertegnede under møtet.

Det ble bestemt at komiteen skulle ha åtte medlemmer, to fra hvert av de nordiske land. Medlemmene skulle oppnevnes av de sosialøkonomiske kandidat- og studentforeninger i hvert land. Formannsvervet skulle ambulere og det land som arrangerte et nordisk møte skulle ha vernet i det år det arrangerte møtet.

Da en forhåpentlig kan regne med at det nordiske samarbeid nå blir tatt opp igjen, skal jeg også referere komiteens arbeidsoppgaver slik de ble utformet i Stockholm:

1. I samarbeid med bestyrelsene i de sosialøkonomiske student- og kandidatforeninger forberede de nordiske møter av yngre sosialøkonomer.
2. Få i stand innbyrdes utveksling av professorer og andre lærere i sosialøkonomi som foredragsholdere i de sosialøkonomiske student- og kandidatforeninger.

3. Søke fremmet en innbyrdes utveksling av lærere i sosialøkonomi som forelesere, og arbeide for en liknende utveksling av grupper av sosialøkonomiske studerende.
4. Søke å tilveiebringe stipendier for sosialøkonomiske studerende til studier i de nordiske land utenom hjemlandet.
5. Arbeide for at det i de sosialøkonomiske eksamsensordninger i Norden blir tatt inn bestemmelser som sikrer at det ved eksamsensavleggelsen blir tatt et visst hensyn til organiserte studieopphold i et nordisk land utenom hjemlandet.
6. Arbeide for større ensartethet i de sosialøkonomiske eksamsensordninger i Norden.
7. Meddele hverandre opplysninger av felles interesse om studie- og eksamsensordninger, arbeidsforhold m. v., samt ekspedere til hverandre alle meddelelser foreningene sender til sine medlemmer, således f. eks. alle berammelser av møter.
Det ble også vedtatt at komiteen skulle søke samarbeid med andre nordiske akademiske samarbeidskomiteer.

*

For å redusere reiseutgiftene mest mulig ble reisen formelt ordnet som en studiereise arrangert av Universitetet og ledet av en universitetslærer. Leder var professor Wilhelm Keilhau som også meget aktivt deltok i møtet. Takket være privat gavmildhet ble det også mulig å gi reisebidrag til noen deltakere.

*

Det annet nordiske møtet ble holdt i Helsinki allerede året etter. Dette siste skyldtes vel delvis at det skulle holdes et nordisk nasjonaløkonomisk møte i 1938 og en ville selvsagt unngå kollisjon med disse møter.

Ved Helsinki-møtet som ble holdt i dagene 26.—29. juni 1937, var antall foredrag redusert til fire. Trass i den ørligste vilje til arbeid måtte det innrømmes at møtene ble noe vel «kompakte» med to foredrag med korreferat og diskusjon pr. dag. Det kunne dessuten i det lange løpet bli vanskelig for det enkelte land å mobilisere det tilstrekkelige antall foredragsholdere og korreferenter.

Møtet ble åpnet med en mottakelse på Grand Hotel arrangert av Studentkåren.

Foredragsholdere og emner var:

- Fra Danmark: Niels Lindberg: Krisepolitik og Planøkonomi.
Fra Finland: Lauri af Heurlin: Priset som regulator för behovstilfredsställelsen.
Fra Norge: Arne Skaug: Sosialpolitikken og dens økonomiske grunnlag.
Fra Sverige: Gustav Cederwall: Det aktuella konjunktur- och valutäläget.

Det norske foredraget var et resultat av et samarbeid mellom Arne Skaug og Knut Getz Wold.

Helsinkimøtet skiller seg fra Stockholmsmøtet i det at foredrag og diskusjoner i Helsinki i større utstrekning konsegnerte seg om problemer innen den økonomiske politikken. Nivået lå kanskje ikke så høyt som i Stockholm, men det kan vel ses som en naturlig reaksjon etter den store innsatsen i Stockholm. En detalj som har spesiell norsk interesse er at det eneste rent teoretiske foredrag, det finske, ga opphavet til en første presentasjon av Frischske synsmåter, nemlig gjennom innlegg av Gerhard Gerhardsen og Alf Krog.

Forhandlingene ved møtet i Helsinki er de eneste som hittil er blitt «foreviget». Ikke minst takket være Kooperativa Förbundets Bokförlag i Stockholm ble forhandlingene utgitt i bokform. Boken heter «Socialpolitik och planeconomii» og jeg går ut fra at alle yngre sosialøkonomer har gjort seg kjent med den.

Under møtet ble det arrangert flere ekskursjoner. Den mest interessante var etter undertegnede oppfatning besøkt på Arabia Porslinsfabrik.

*

Under møtet ble det også holdt møte i den nordiske komiteen. Av vedtak fra dette møtet kan nevnes:

- a. Det skulle søkes fremskaffet fra hvert land opplysninger om i hvilken utstrekning den sosialøkonomiske utdannelse er representert i de viktigste statsinstitusjoner. Oppgaven skulle omfatte antall sekretærer, høyere funksjonærer og embetsmenn som har sosialøkonomisk utdannelse og hvor mange som har annen utdannelse. Blant de sistnevnte skulle antall jurister oppgis særskilt. Oppgaven skulle spesifiseres for hver enkelt institusjon.
- b. En skulle gi hverandre opplysninger om forelesningsprogrammene i de sosialøkonomiske disipliner. Oppgaven skulle sendes Helsinki, København, Lund, Oslo, Stockholm og Åbo.

Et norsk åndsprodukt som fikk sitt nordiske gjennombrudd i Helsinki var «Det var en god gammel bondemann». Begeistringa hos våre nordiske venner var nærmest eksplosiv og på et nordisk styremøte i København i 1939 ble sangen til og med opphøyet til nordisk slagsang.

Foreningens arbeid med å mobilisere reisebidrag var denne gangen meget vellykket. Takket være private gaver kunne foreningen dele ut hele 1200 kroner.

*

Det tredje og siste møte før krigen ble holdt i København i dagene 27.—30. mai 1939. Møtet ble åpnet med en imponerende mottakelse som Københavns kommune holdt på Rådhuset.

Foredragene var følgende:

Fra Danmark: Kjeld Philip: Maal og Midler i aktuel Landbrugspolitik. (Anvendelsen af prishævende Foranstaltninger).

Fra Finland: Leo Törnquist: Om sammanhanget mellan sedelcirkulationens variationer och konjunkturutvecklingen.

Fra Norge: Trygve Haavelmo: Om statistisk «testing» av hypoteser i den økonomiske teori.

Fra Sverige: Erik Dahmén: Begreppet felinvestering som konjunkturteoretiskt instrument.

Møtet ble i stor utstrekning en manifestasjon av yngre dansk sosialøkonomis høye nivå. Dette kom til å henribe Gustav Cederwall til et begeistringsutbrudd under en festlig sammenkomst, et utbrudd som på grunn av Cederwalls spesielle form, riktignok ble misforstått av danskene.

Det norske foredrag var det første økonometriske foredraget på noe «yngremøte». Da jeg ikke har noe referat av danske, finske og svenske innlegg på møtet er det umulig å nevne noe om hvordan forsamlingen reagerte. Haavelmo var jo for så vidt allerede før foredraget kjent i Danmark, dels på grunn av sin innsats som lærer i teoretisk statistikk i Aarhus, dels på grunn av sin analyse av fleskeetterspørseren i København.

Et strålende innslag i møtet var en utflykt til to mønsterlandbruk i Nordsjælland som ble avsluttet med en festlig sammenkomst i Store Kro i Fredensborg.

*

På det tradisjonelle møtet i den nordiske komiteen ble bl. a. drøftet et forslag fra norsk side om at komiteen skulle sende en henvendelse til alle nasjonaløkonomiske foreninger i Norden om arrangement av et nordisk nasjonaløkonomisk møte på Island (både eldre og yngre økonomer), f. eks. i 1944. Komiteen vedtok at en henvendelse om denne saken først skulle sendes i 1940. Det ble da forutsatt at det fra norsk side skulle forelegges komiteen utkast til en slik henvendelse på møte i komiteen under et planlagt møte for yngre sosialøkonomer i Oslo 1940.

I forbindelse med innbydelsen til møte i Oslo i 1940 ble det fra norsk side henstilt at foredragsprogrammet ble lagt til rette på et tidlig tidspunkt. Ved det ville en dels oppnå å sikre en passende avrunding av programmet for møtet, dels unngå det som hendte ved dette møtet, nemlig at en fikk foredragsemner som i alt for høy grad innbyrdes tangerte hverandre.

I desember 1939 sendte vår forening brev til de øvrige foreninger i Norden og forelso på grunn av utviklingen i den internasjonale situasjon møtet utsatt. Vedtak om dette ble gjort etterat en hadde fått meddelelse fra de danske og svenske foreningene om at de var enige i dette.

*

Det er å håpe at dette møtet innleder en tid med kontinuerlig faglig og selvsagt også kameratslig kontakt mellom de yngre sosialøkonomene i de nordiske land. Siden vi startet vårt nordiske samarbeid har også universitetslærerne startet sitt samarbeid. Men dette gjør ikke på noen måte våre møter mindre viktige. På den andre siden har vi i høyeste grad behov for samarbeid med universitetslærerne, noe som blir innlysende når en ser nærmere på de retningslinjer som er trukket opp for den nordiske komites virksomhet. Her ligger en rekke uløste oppgaver av den aller største betydning, oppgaver som kan løses hvis bare alle går tilstrekkelig energisk inn for dem.

For dem som har deltatt i de yngres nordiske samarbeid har dette gitt et rikt utbytte på forskjellig vis. En blir kjent med problemstillinger i andre land, en får her et «nærbilde» av fagets stilling hos naboen, en ser kanskje at de unge økonomene i de andre nordiske land ofte har stridd med de samme problemene vi har, enten det nå kan gjelde universitetslærere og forelesninger, sosialøkonomenes stilling i samfunnet eller andre spørsmål, og sist, men ikke minst, en får nye venner for livet.

En gledelig ting ved vårt nordiske samarbeid er at det ikke har vært utsatt for de påkjenninger som har rammet nordisk samarbeid på andre områder. Om det skyldes en særsvært fredelig innstilling hos sosialøkonomene skal være usagt.

Sosialøkonomi.

Husmoren: Takk, så var det ikke mer.

Kjøpmannen: Vel. Det blir 12,70, takk.

H: 12,70, ja.

K: Og så kommer skattene i tillegg. Det er omsetningsskatt, frontkjempereavgift, skatt på handel hos private næringsdrivende, skatt til drift av Økonomisk Institutt og luksusskatt. Det blir 19,80, takk.

H: 19,80, javel.

K: Ja, men så skal subsidiene trekkes fra. Det er pristilskott for smør, ost, margarin, kjøtt, brød, egg, melk ... Jaha, det blir 12,70 det, takk.

H: Men det er det samme beløpet som De begynte med. Hva er egentlig vitsten med all denne regningen?

K: Det er sosialøkonomi, kjære frue.

(Fritt etter underholdningsprogram i Kringkastingen 11. april 1947.)

Til Brofoss:

Sulteforingsprinsippet er for lengst slutt i fjøsbruket, og det kunne være på tide at det ble slutt i vitenskapen også.

Professor L. Godske.

Någre synpunkter på den nationalekonomiske vetenskapens ställning i Finland efter kriget.

Den ekonomiska vetenskapen i Finland genomgår för närvarande en tydligt märkbar övergångsperiod. Efter-krigsåren har fört med sig en *kvantitativt* sett mycket stor utveckling av de socialekonomiska eller — för att använda den i Finland brukliga terminologien — nationalekonomiska disciplinerna. Men mot denna glädjande utvidning av den yttre ramen svarar ännu icke någon påtaglige inre, återväxt. Den bas på vilken den ekonomiska vetenskapen i Finland bygger är än så länge alltför smal och smalare än de yttre premisserna *a priorio* skulle giva vid handen. En analys av de olika omständigheter, som betinga denna bristande balans mellan kvantitet och kvalitet, mellan teoretiska möjligheter och faktiska resultat, bör kunna försvara sin plats även inför det större interskandinaviska forum, som tidskriften Stimulators nordiska nummer utgör.

Före kriget vore de nationalekonomiska disciplinerna i Finland företrädda genom sex professurer, medan motsvarande antal för närvarande är elva. Mest anmärkningsvärda äro de förändringar, som studiet av samhällsvetenskaperna undergått vid Helsingfors Universitet, som med ett elevantal på drygt 10 000 är Nordens största högskola. Sedan år 1907 finnes här en lärostol i nationalekonomi och finanslära, vilken framför allt på grund av historiska skäl aktats som landets främsta. Hösten 1945 realiseras slutligen ett länge närt projekt, då den nya statsvetenskapliga fakulteten med professor Hugo E. Pipping som dekanus öppnade sina portar. Vid den nya fakulteten finnas följande tio professurer: tre i nationalekonomi, varav en är svenskspråkig (innehavare: Pipping, Suviranta, den sistnämnda är vakant), en i finanslära (Leppo), en i statistik (vakant), en i allmän statslära (K. R. Brotherus), en i sosiologi, en i socialpolitik, en i politisk historia och en i praktisk filosofi. (De fyra sistnämnda ära vakanta). Docenturerna äro för närvarande åtta: bland deras innehavare återfinnas den finska handelshögskolans rektor, prof. Louhi vuori, statistikerna, doktorerna Lindberg och Törnquist m. fl.

De bägga åboensiska högskolorna, den svenskspråkiga Åbo Akademi och det finskspråkiga Turun Yliopisto (= Universitetet i Åbo), Tekniska Högskolan och den finskspråkiga Sociala Medborgarhögskolan ha var sin professur i nationalekonomi. Den sistnämnda har upprättats efter kriget. Lärostolen vid Åbo Akademi innehålls av Prof. C. E. Knoellinger och vid Tekniska Högskolan av prof. L. Harmaja. De två övriga äro vakanta.

Den finska handelshögskolan i Helsingfors har en professor i nationalekonomie (O. W. Lohivouri) och en docentur med samma läroämne grundas i dagarna (designerad är dr. M. Tamminen). Dessutom finnes det en docent i företagsekonomi (dr. Kaitila). Svenska Handelshögskolan har nyligen upprättat en parallelprofessur i nationalekonomi, som står öppen. Den äldre professuren i nationalekonomi och statistik innehålls av prof. O. Stadius. Vidare observeras, att var och en av de bågge handelshögskolorna ha tvenne professurer i företags- eller affärsekonomi för att icke nämna mera specifikt merkantila discipliner. De här uppradare saguppgifterna torde i all sin torrhet vara ägnade att påvisa att de teoretiska nationalekonomin i Finland kvantitativt sett utvecklats mycket.

Den nationalekonomiska utbildningen i Finland är koncentrerad till den nya statsvetenskapliga fakulteten i Helsingfors. Under den korta tid den funnits till har dess centrala betydelse för utvecklandet av nationalekonomin i såväl teoretiskt som praktiskt avseende till fullo framgått. Upprättandet av egen fakultet har verkat stimulerande redan på grund av att de studerande som valt nationalekonomin eller någon närastående vetenskap till huvudämne, komma varandra och sina lärare närmare på et helt anna sätt än i en sektion, där filosofaterna utgöra det dominerande inslaget. Tillströmningen till den nya fakulteten har även varit mycket stor. I början av maj 1947 uppgår sålunda antalet inskrivna och närvarande studerande till närmare 900. «Inom statsvetenskapliga fakulteten kunna», heter det i examenfordringar, «avläggas politices kandidatexamen, statsvetenskaplig ämbetsexamen och politices licentiatexamen». Politices kandidatexamen i Finland är i huvudsak uppbyggd enligt samma grundlinjer som filosofiekandidatexamen och omfattar sålunda minst tre ämnen med tillägg av vissa obligatoriska grundkurser i civil-, straff-, process- och offentlig rätt. Statsvetenskaplig ämbetsexamen skall avläggas i sju ämnen, varvid kräves högre vitsord i endast ett av dessa. Dessa sju ämnen äro nationalekonomi, finanslära, statistik, statslära eller statsrätt, folkrätt, förvaltningsrätt samt ekonomisk rätt eller socialpolitik, vartill kommer grundkurser och praktiska övningar m. m.

Man kan knappast förneka att det snitt, varigenom man i Finland sökt lösa de nationalekonomiska studiernas gordiska knut, även om det icke förtjänar epitetet det gyllene, i varje fall präglats av en i synnerhet för finska förhållanden påfallande raskhet och optimism. Men har man kanske rentav varit alltför optimistisk? Av landets elva professurer i nationalekonomi står som vi sett fyra vakanta. Då lärarbefattningar lediganslös är det ofta svårt att ens finna någon sökande! Den ställda frågan verkar alltså i hög grad berättigad. Man får dock icke glömma, att en kvalitetsbedömning på objektiva

grunder av urval och återväxt innom den ekonomiska vetenskapen i dagens Finland i hög grad påverkas av dagens aktuella situation med rådande specifika förhållanden.

Det är givet att kriget och krigsåren spelat in. Men där jämte bör sammanhanget ses ur ett historiskt perspektiv. Från 1907 fram till 1930-talet var den ekonomiska utbildningen vid det tonangivande universitetet i Helsingfors så gott som helt beroende av en enda person, nämligen den första innehavaren av professuren i nationalekonomi J. H. Vennola. Hans prominenta insatser som politiker och statsman hindrade honom att helgjutet ägna sig åt vetenskapen. De avhandlingar i nationalekonomi, som under de 31 år han var professor, sågo dagens ljus äro mycket lätt räknade. Det var även under denna period som den ekonomiska forskningen i Finland ensidigt kom att orientera sig mot Tyskland, vilket bland annat tog sig uttryck i en nästan total brist på anglosachsisk kurslitteratur i läroplanerna. Först på 1930-talet började nya impulser och ideer göra sig gällande. I detta sammanhang böra de nordiska konferanserna för yngre nationalekonomer särskilt nämnas, ty deras nyorienterande och stimulerande betydelse för finska forskare av nyare snitt har varit betydligt större än man i första hand kanske tror.

Resultat av denna utifrån kommande fördjupning och omvärdering av nationalekonomiska tänkesätt och metoder har tagit sig uttryck i en rad disputationer, som ägt rum just vid tiden efter krigets avslutande, varför ett kort omnämnnande här kan anses motiverat: doktor L. af Heurlin i pristeori (1944), doktorerna Kl. Waris och M. Tamminen i konjunkturteori (1945), dr. T. Junnila i finanslära (1945), dr. E. Katila och dr. M. Saario i företagsekonomi (1945), dr. R. Ajo i «regional planning» (1946).

Vid det här läget torde det vara ett välkänt faktum, att vetenskapsidkarens ekonomiska ställning i Finland är ytterligt prekär. Enligt den av riksdagen nyligen fastställda regleringen av statstjänstemännens löner uppbär en universitetsprofessor i årslös 291 000 mark, vilket enligt dagens officiella kurs motsvarar cirka 10 407 norska kronor. Under sådana förhållanden är det icke att förvåna sig över att de redan förefintliga akademiska lärarkrafterna tvingas att ägna sig åt allehanda sidouppgifter eller rentav lämnar landet och att de vetenskapliga banorna icke i det långa loppet förmå konkurrera om den akademiskt skolade arbetskraften, oaktat vetenskaplig håg och fallenhet icke skulle saknas hos denna. Det rör sig här om en så väsentlig, för att icke säga, tragisk problemställning som vetenskap contra utkomst.

För den ekonomiska vetenskapens vidkommande kompliceras situationen ytterligare genom ett par omständigheter som det är skäl att i korthet beröra. Den ökade betydelse som natio-

nalekonomien och dess utövare över allt i världen och kanske alldeles särskilt i Sverige under de senaste åren förvärvat, har även kunnat inregistreras i Finland. Vi behöva blott nämna tillsättandet av sådana organ som Ekonomiska rådet, där doktor Wardis är viceordförande, det för förnyande av statsbudgeten och socialproduktens beräkningsgrunder tillsatta sk. budgetutskottet, socialiseringskommittén m. fl., för att kunna påvisa att arbetsuppgifterna i politik och samhällsliv äro talrika. Men denna positiva utvecklingstendens neutraliseras till stor del av att nationalekonomernas insats och möjligheter att göra en insats i regeln bli av mycket ringa värde på grund av näringsslivets och det allmänna ekonomiska tänkandets politisering. Det är partianhörighet, politiskt ståndpunktstagande och fackföreningssynpunkter som fälla utslaget. Den för Sverige och de andra skandinaviska länderna utmärkande harmoniska föreningen av vetenskaplig sakkunskap med administrativ rådgivningsverksamhet efterlyser man förgäves på ett par undantag när i Finland: prof. Suviranta är tillika ekonomisk rådgivare för Finlands Bank och doktor Lindberg sköter vid sidan av sin docentur en viktig befattning på Statistiska Centralbyrån.

En annan bidragande orsak står att söka i den rådande bristen på nationalekonomiska inrättningar och utredningsinstitut. Den nya statsvetenskapliga fakulteten förfogar endast över några rum i historisk-filologiska institutionen. Ett ekonomiskt-statistiskt institut med en amanuens har nyligen grundats. Men målet att av denna anspråkslösa början skapa en forskningsinrättning som omfattar samtliga av fakultetens discipliner häggar borta i ett mycket avlägsen fjärran.

En särskild betydelse i detta sammanhang har Finlands Banks institut för ekonomisk forskning, med prof. A. E. Tudeer som chef. Här beredas en handfull yngre nationalekonomer möjligheter att fortlöpande ägna sig åt vetenskapligt ekonomiskt arbete samtidigt som de förvärva sig en icke föraktfull inblick i de centrala administrativa och finansiella huvudfrågorna. Institutet upprätthåller en livlig kontakt med den svenska riksbanken och Konjunkturinstitutet i Stockholm. Bland de sparsamt förekommande utredningsinstituten i Finland intager den lilla avdelingen för folkhushållning vid finansministeriet en särställning. Avdelningen, vars upphörsmann och förste ordförande var professor Suviranta, står nu under doktor Waris ledning. Såsom en del av ett statligt ämbetsverk med en för närvarande exceptionellt stor arbetsbörsa har folkhushållningsavdelningen dock icke nämnvärda direkta möjligheter att befrämja de där anställda tjänstemännens vetenskapliga arbete.

Vid sidan av de tvenne stora ekonomiska föreningarna den finskspråkiga Kansantalouellinen Yhdistys och det svenska språkiga Ekonomiska Samfundet bör framhållas de yngre na-

tionalekonomernas sammanslutning Taloustieteellinen Kerho (Ekonomiskt-vetenskapliga Klubben). De mest aktiva i denna förening utgöra för tillfället de yngre forskarna vid Finlands Banks ekonomiska institut. Ehuru finskspråkig är klubben, som jämte Statsvetenskapliga Klubben i Åbo för Finlands del står som arrangör av sommarens möte i Oslo även öppen för svenska-språkiga akademiker, vilket bör hälsas med glädje, ty på svenska håll finnes det ingen motsvarande intresseförening. Över huvud taget måste man med beklagande konstatera att de nationalekonominas vetenskaperna äro särskilt sparsamt företrädda bland de finlandssvenska studentgenerationerna.

En översikt av den ekonomiska vetenskapens ställning i Finland under efterkrigsåren torde i alla fall kunna utmynna i den slutpåståendet att ett genombrott, som inrymmer löften för framtiden, häller på att ske. Detta genombrott bär den anglo-sachsiska nationalekonomiens hallstämpel. Men i avsagnad av en egen inhemskskola och egna självständiga element att falla tillbaka på är det ett livsvillkor för Finlands ekonomiska vetenskap att kontakten och utbytet med grannarna i Norden gestaltar sig så livligt och mångsidigt som möjligt.

STIMULATORS NATLIGE FÆRD

Længe bør det mindes, det 4. nordiske møte for yngre sosialøkonomer. Thi dengang var det, mødets aktive deltagere en hel nat ikkesov, men af Stimulator udsendtes for at færdes til føds blandt Norges fjelde og skove.

Alle deltagere vidste på forhånd noget om denne tur, fra hvad de havde hørt om den. Længde, besværlighed, nedstyrningsrisiko, pneumonifare, sandsynligheden for at træffe bjørne, opfattedes højest forskelligt. Og nordmændene var ude av stand til at ville give klar besked om noget af det. De smilte på norsk og sagde noget, der på dansk vel betød «måske, måske ikke», «muligvis», 2—3 mil, måske lidt mere». Men ingen mil er længere end nordmændenes. Vi andre måtte derfor tage varsel af deres egne handlinger i stedet for af deres ord, og de fleste af dem besluttede sig faktisk til at blive hjemme. Det var skræmmende.

Om sådan skræmning var tilsigtet, opklares næppe. Men de, der ikke var med — om skræmte eller dovne eller flittige eller forelskede — har grund til at fortyde. Denne lyse, lyse nat, Tyrifjord foran Kongens utsikt, solens nedgang i nord og dens opgang af nord, Krokkleiva, fjeldenes skrænter og skovenes fuglesang, kaffekedlers bålfærd og mange talte ord, gule venlige heste og årlé morgen i det smilende Guriby —

Slight gik de andre glip af, slight fik vi, nogle af os glemmer det ingenlunde mere.

Takket være turens planlæggere og uttrættelige førere, mest vel Preben Munthe, som dog idelig gav Stimulator æren.

en.

Den økonomiske forsknings stilling i Danmark.

Av cand. polit. Poul Kryger.

Redaktøren af «Stimulator» har bedt mig give en oversigt over den økonomiske forsknings stilling i Danmark. Da et indlæg fra dansk side ikke bør mangle i Stimulators nordiske nummer, har jeg søgt at efterkomme dette ønske, skønt jeg langt fra føler mig kompetent hertil. En kritisk vurdering af den økonomiske forskning i Danmark maa man derfor ikke forvente, men jeg skal søge at klarlægge for læserne nogle af de synspunkter, der ligger til grund for undervisningen.

Et vist kendskab til den historiske baggrund er her nødvendigt. Saa tidligt som i 1848 — altsaa for 100 aar siden — indrettedes en statsvidenskabelig examen ved Københavns universitet. Det bestemtes, at der skulde undervises i nationaløkonomiens teori og politik, finansvidenskab, statistikkens teori samt den praktiske statistik, politisk historie samt i visse juridiske discipliner. Selvom denne studieplan adskillige gange er blevet ændret og suppleret, er principippet for undervisningen: at uddanne embedsmænd med indsigt i økonomiske forhold blevet bibeholdt. Efter den nuværende ordning er studiet opdelt i to dele: 1. del, der omfatter undervisning i nationaløkonomiens teori, praktisk statistik, økonomisk historie, bedrifterøkonomi og borgerlig ret; 2. del omfatter en mere indgaaende undervisning i nationaløkonomiens teori, statistikkens teori, offentlig ret eller formueret samt i forskellige af nationaløkonomiens politiske discipliner efter den studerendes eget valg. Undervisningen sker dels i form af forelæsninger eller eksaminatorer, dels som skriveøvelser, seminarer m. m.

Den økonomiske forskning er i Danmark ret traditionsbestemt. Af de lærere, der har været med til at udforme disse traditioner, skal særlig fremhæves afdøde professor Harald Westergaard og afdøde professor L. V. Birck. Westergaards videnskabelige indsats laa især i udformningen af statistikkens teori, men han øvede i det hele taget en meget væsentlig indflydelse på dansk nationaløkonomi. Professor Bircks hovedværk: Den økonomiske virksomhed er næppe kendt udenfor Danmarks grænser, og hans videnskabelige indsats, der var præget af de tyske og østrigske økonomers teorier, har næppe varig værdi. Men i kraft af sin personlighed og sin stilling i dansk offentlighed har han ikke desto mindre øvet en betydelig indflydelse paa mange nulevende danske økonomers samfundspolitiske indstilling og bidraget til, at den økonomiske forskning stadig har holdt sig i kontakt med det praktiske liv.

Af nulevende lærere ved Københavns universitet skal nævnes professor Axel Nielsen, hvis hovedværk er «Bankpolitik I—II», der udkom henholdsvis i 1922 og 1930, professor Zeuthen, der

har udgivet en række bøger saavel om den nationaløkonomiske teori og fordelingslære som om socialpolitik, og professor Iversen, hvis hovedværk, udgivet i 1935, handlede om internationale kapitalbevægelser.

Under og efter krigen er der i Danmark som i andre lande sket et generationsskifte. En række unge økonomiske forskere er ved at komme frem. Nye lærerposter er oprettet ved fakultetet. Den kendteste og ældste af disse er professor Winding Pedersen, hvis speciale er prispolitik og konjunkturforskning. Endvidere kan nævnes Nyboe Andersen, Gelting og Brems.

Hvad der først og fremst karakteriserer den økonomiske forskning ved Københavns universitet, er dens kritiske indstilling over for de forskellige økonomiske teorier mere end en egentlig stillingtagen til de forskellige teoretiske skoler. En følge heraf er, at man ikke kan tale om en dansk teoretisk skole.

Dette forhold har på den ene side den fordel, at de studerende ikke indfanges i et bestemt tankesystem, men oplæres i kritisk og selvstændig tænkning. Men det kan næppe heller bestrides, at man savner den inspiration og stimulans til produktiv indsats, der som oftest følger i en bestemt økonomisk skoles kølvand.

Et tilløb til en dansk økonomisk skole er imidlertid oprettelsen af et økonomisk fakultet ved Aarhus universitet i aaret 1930. Drivkraften ved dette fakultet er professor Jørgen Pedersen, hvis synspunkter er stærkt afvigende fra dem, der doceres på Københavns universitet. Disse synspunkter kommer særlig klart frem i hans senest udgivne bog: Pengeteori og pengepolitik (1944). Til Aarhus universitet er endvidere knyttet den nuværende finansminister, professor Thorkil Kristensen, der ed lærer i bedriftsøkonomi, professør Geiger, der er sociolog, og professor Kjeld Philip, hvis hovedværk udkom i 1942: Det offentliges finanspolitik og den økonomiske aktivitet.

Det vilde være ureigtigt at afslutte denne meget kortfattede redegørelse for dansk økonomisk forskning uden at omtale det forskningsarbejde, der udføres i tilknytning til det praktiske administrative arbejde eller på særlige intitutter. Oprindeligt blev dette forskningsarbejde fortrinsvis drevet i Statistisk Departement, hvis mangeårige leder, departementschef Adolph Jensen har leveret værdifulde bidrag til statistikkens teori, men efterhaanden er også andre grene af administrationen kommet ind på økonomiske undersøgelser af saavel praktisk som teoretisk interesse.

*

Trekk av norsk økonomikk i dag.

cand. oecon. Ole Myrvoll, Norges Handelshøyskole.

Å gi et utsyn over den teoretiske økonomikks stilling i Norge i dag, dens arbeidsmetoder, resultater og framtidsoppgaver er på samme tid en både enkel og vanskelig oppgave. Enkel fordi utviklingstendensen har vært uforandret siden slutten av 1920-årene og samler seg i alt vesentlig om et enkelt navn, nemlig professor Ragnar Frisch. Vanskelig fordi bare en brøkdel av de viktigste ideer og tanker foreligger stensiert eller trykt, fordi utviklingen samtidig har rykket fram på flere fronter og fordi det ennå ikke er til stede en så stor stamme av teoretisk orienterte økonomer at en er berettiget til å snakke om en eller flere «skoler». Det er imidlertid tegn som tyder på at det fra de yngres side er så meget i emning at en om ikke lenge vil kunne trekke linjene opp klarere enn det er mulig i dag. Men det som er i emning i dag er så sterkt forankret i 30-årenes utvikling at det i den nærmeste framtid neppe vil dukke opp noe teoretisk arbeid som ikke er en direkte utløper av det som ble skapt dengang. Det er derfor nødvendig å gjøre kort rede for hovedlinjene i denne utviklingen. Når vi i det følgende bevisst holder dr. Thomas Sinding s lærebøker i teori utenfor, er det ikke for å nedvurdere den betydning de har hatt for den sosialøkonomiske undervisningen her hjemme og i våre naboland, men fordi deres opplegg er skapt på et tidspunkt da de nye synspunkter ikke hadde trengt tilstrekkelig igjennom, og fordi de derfor ikke er karakteristiske for den teoretiske nyorienteringen som har funnet sted gjennom de siste årene.

At den i omfang beskjedne avhandlingen av Ragnar Frisch: «Sur un problème d'économie pure», utgitt i Norsk Matematiske Forenings skriftserie i 1926, og som behandler det aksiomatiske grunnlaget for valghandlingsteorien, innvarslet en helt ny epoke i norsk teoretisk økonomikk, er i dag en kjennsgjerning. Likeledes er det i dag et faktum at denne avhandlingen sammen med den senere «New Methods of Measuring Marginal Utility» (1932) har fått avgjørende innflytelse på den internasjonale økonometriske forskningen. Det som fra vårt synspunkt her er det betydningsfulle ved disse avhandlingene, er for det første den suverene forakt for det vi kunne kalle «på den ene side — på den annen side» - tenkningen, for det annet kravet om ikke bare en kvantitativ formulering av de økonomiske lovene, men også en statistisk måling. Frisch nøyser seg da heller ikke med å oppstille dette som krav, men gjennomfører virkelig en måling av pengenes grense-nytte-fleksibilitet, en problemstilling som det med hensyn til dristighet ikke er mange sidestykker til i den økonomiske vitenskapen. Det er derfor ingen tilfeldighet at det er forfat-

teren av disse to avhandlingene som er opphavsmannen til betegnelsen «Økonometri» og en av initiativtakerne til Econometric Society.

Fra disse avhandlingene — og vi kan vel også ta med avhandlingen «Statikk og dynamikk i den økonomiske teori» (Nationaløkonomisk Tidsskrift 1929) — har utviklingen av den teoretiske økonomikk i Norge fulgt det program som Frisch ved flere leiligheter har trukket opp, klarest kanskje i tiltredelsesforelesningen «Nyorientering av den økonomiske teori. Økonomikken som eksperimentalvitenskap» (Statsøk. Tidsskr. 1932). Denne utviklingen har rykket fram noenlunde parallelt i forskjellige kolonner, som vi vil gjøre litt nærmere rede for uten å gjøre forsøk på en fullstendig registrering av de arbeider som foreligger på de forskjellige områdene. Disse framstøtskolonnene vil vi kalte den matematiske mikroøkonomikk, makrodynamikken og økosirkysystemet. Samtidig med disse har det rykket fram en kolonne i den statistiske teknikk over områder som tidsrekkeanalyesen, konfluensanalyesen, indeksproblemet osv., men selv om denne utviklingen henger nøyne sammen med den økonomiske teorien, må vi la den ligge utenfor det området vi behandler her.

1. *Den matematiske mikroøkonomikken* ble i første rekke rettet mot det område som kanskje ligger best til rette for en kvantitativ teoretisk behandling, nemlig produksjonsteorien. På dette området kan vi følge utviklingen fra det første stensilerte referat av Frisch's forelesninger i 1926 fram til den siste — også stensilerte — utgaven av 1941. Selv om det hittil bare er en del av stoffet som er gitt ut, har vi her for oss en dyptgående teoretisk analyse av bedriftens produksjons- og kostnadsforhold etter et opplegg som ligger utmerket til rette for videre framstøt i retning av mer spesiell bedriftsøkonomisk forskning. På det pristeoretiske området markeres utviklingen av «Monopole — Polypole — la Notion de Force dans l'Economie» (i festskriften for Harald Westergaard, Nat.øk. Tidsskr. 1932), de stensilerte forelesninger over polypolteori 1932 og stensilutgaven Polypolteori 1941. Problemstillingen bygger her på det strategiske typebegrep, og opplegget er forskjellig fra det vanlige vi møter hos Chamberlin, Robinson og deres etterfølgere, men uten tvil mer fruktbart. Det er i den forbindelse nok å peke på de muligheter som åpner seg ved bruken av de såkalte konjunkturfleksibiliteter som trekker inn i analysen bedriftens oppfatning av konkurrentenes sannsynlige reaksjoner. Fra den tidligere nevnte valghandlingsteoretiske avhandlingen av 1926 går utviklingen fram til det meget inngående behandlingen i Ekskurs 18 «Generell etterspørrelseteorি» («Notatene» 3. utgave). De øvrige ekskursene i «Notatene» kaster streiflys inn over forskjellige områder av teorien, men det fører for vidt å gå nærmere inn på dem her.

Mens disse arbeidene av matematisk mikroøkonomisk karakter har satt dype spor etter seg hos en rekke utenlandske økonomer, til tross for at det meste foreligger på norsk, er det ingen norsk økonom som hittil har lagt fram arbeider som kan sies å ta opp tråden til en videre utvikling etter de metoder og retningslinjer som professor Frisch her har trukket opp. Dette er så meget mer bemerkelsesverdig som det her ennå foreligger store upløyde felter, særlig på overgangen til den delen av økonomikken som vi kunne kalle den spesielle bedriftsøkonomiske forskningen, og som i løpet av de senere årene har tiltrukket seg stor interesse. Forklaringen til dette må kanskje søkes i det faktum at den teoretiske hovedinteressen fra slutten av 30-årene har koncentrert seg om makroøkonomiske problemstillinger, mens den bedriftsøkonomiske interessen her hjemme har koncentrert seg om regnskapsproblemene.

2. *Makrodynamikken*. Denne utviklingskolonnen åpnes med Frisch's «Propagation Problems and Impulse Problems in Dynamic Economics» (1933) og de mer detaljerte forelesninger «Makrodynamikk for økonomiske systemer» og følges av forelesningene over Wicksell's pengeteori (1934). Det synspunkt som ligger til grunn for disse konjunkturanalysene er at det er systemets struktur som er bestemmende for konjunkturbevegelsen, mens det er visse impulser som ved sin stadige virkning på systemet sørger for å holde bevegelsene ved like. Ut fra dette synspunkt er det da konjunkturforskningens første oppgave å oppstille et determinert system av strukturrelasjoner, utforske disse og nå fram til statistisk verifikasjon. Frisch's arbeider på dette område har fått stor betydning for økonometrikere verden over, og er her hjemme ført videre av dr. Trygve Haavelmo i flere mindre, men betydningsfulle arbeider av økonometrisk (særlig konfluensanalytisk) karakter. Hans store arbeid, doktoravhandlingen «The Probability Approach in Econometrics» behandler da også grunnlaget for en videre utvikling av den økonometriske forskningen.

En må vel også kunne si at professor Johan Einarsens doktoravhandling «Reinvestment Cycles» (1938) er nær beslektet med de nevnte makrodynamiske arbeidene, selv om han ikke nyter den matematiske formuleringen. På grunnlag av Marx, Robertson, Schönhayder og andres arbeider behandler han en spesiell strukturrelasjon, «ekkofenomenet», og foretar en statistisk påvisning av reinvesterings-syklene i norsk shipping.

Innenfor samme problemkompleks ligger også professor Erling Petersens doktoravhandling «Macro-dynamic Aspects of the Equation of Exchange» (1938) som er en direkte videreføring av hans tidligere arbeid «Den moderne kvantitetsteoris gyldighet for pengeverdiens bestemmelse» (1933). Han angriper pengeteoriens problemer med omsetningslikningen som utgangspunkt, splitter den opp og gjør et forsøk på en kombina-

sjon av «the income theories om money» og «the equation of exchange approach». Bortsett fra kravet om en kvantitativ teori og gjennomføringen av matematisk formulering, viser arbeidet liten påvirkning av Frisch's makrodynamiske metode og står for så vidt isolert innenfor norsk teoretisk økonomikk i dag. Hvorvidt problemstillingen og analyseteknikken er gunstig for videre framstøt, er det derfor for tidlig å uttale seg om.

3. *Økosirksystemet*. Et av de mest interessante og sannsynligvis også av de mest fruktbare nyskapninger i den moderne økonomiske teori er professor Frisch's «Noen innføringsmerknader om Økosirksystemet» (1942). Dette utrolig enkle systemet har en lang og smertefull utvikling bak seg, og kan vel best karakteriseres som en sammensmelting av tre forskjellige bestrebler fra professor Frisch's side.

For det første: Forsøkene på oppstilling av et «tableau économique» for å gi et oversiktlig bilde av sammenhengen mellom strømningene i det økonomiske systemet. De første forsøkene finnes så vidt vites i «Propagation Problems» og i de stensilerte forelesningene over Makrodynamikk.

For det annet: Utarbeidelsen av et generelt symbolsystem for å kunne sammenstille og direkte jevnføre forskjellige økonomiske teorier, spesielt på det pengeteoretiske området. Et forsøk på det finnes i et stensilert referat over forelesninger i 1935. Det viser en viss tilknytning til den danske ingeniør og økonom Ivar Jantzens arbeider og har senere fått en parallel i den svenske økonomen Erik Lindahls «Algebraic Discussion of the Relations between some Fundamental Concepts» (Studies in the Theory of Money and Capital, 1939).

For det tredje: Arbeidene med oppstilling av et nasjonalregnskap, som for alvor ble tatt opp til løsning ved Universitetets Økonomiske Institutt i forbindelse med Strukturoverseksjonen for Norge i 1938.

Resultatet av disse tre bestrebelsene er Økosirksystemet, som da også samtidig gir den figurmessige, den algebraiske og den kontomessige oppstilling av den økonomiske sirkulasjonsprosessen. Systemets elastisitet muliggjør anvendelse på en hvilken som helst strukturform og dets klarhet muliggjør oversikt over temmelig ugjennomsiktig materie. Riktignok er Økosirksystemet ennå forholdsvis ukjent utenfor landets grenser, men det er ingen grunn til å tvile på at det i sin tid vil få vid utbredelse i internasjonal teoretisk økonomikk. Det vil bli brukt av forskere som vil sikre seg mot kortslutninger og ikke minst av leserne som ønsker å holde trådene klare. Men systemet har også utvilsomt stor pedagogisk verdi. Ved en framstilling av den økonomiske sirkulasjonsprosessen etter Økosirksystemet er det mulig å gi en klarere oversikt over sosialøkonomikkens problemer enn det har vært mulig ved de metoder som hittil har vært i bruk. Om systemet hittil er blitt nytten

som ledd i undervisningen ved andre institusjoner enn Universitetet i Oslo og Norges Handelshøyskole vites ikke, men at det om kort tid vil finne veien selv til de mest elementære lærebøker må anses som sikkert.

Økosirkysystemet er et verktøy for sosialøkonomene og dets betydning for norsk teoretisk økonomisk forskning i framtiden vil sannsynligvis bestå i å danne rammen omkring de makrodynamiske strukturrelasjoner som vi tidligere har vært inne på, og som nå skal gjøres til gjenstand for videre utforskning ved Universitetets Økonomiske Institutt. Men allerede på det nærværende tidspunkt kan vi konstatere den store betydning Økosirkysystemet har hatt som ramme om det store arbeid som i de senere årene er lagt ned på oppstilling av Nasjonalregnskap og Nasjonalbudsjett her i Norge. Allerede det arbeid Johan Vogt la fram i 1944 «Om metodene for oppstilling av et nasjonalregnskap» viser påvirkning av Økosirkysystemet. Bjerve og Aukrusts bok «Hva krigen kostet Norge» er både hva terminologi og opplegg angår sterkt påvirket av Økosirkysystemet, og de arbeidene som er utført under og etter krigen i henholdsvis Det Statistiske Sentralbyrå og Finansdepartementet under ledelse av universitetsstipendiat P. J. Bjerve viser en direkte anvendelse av Økosirkysystemets begreper og oppstillingsform. Etter hvert som disse nasjonalregnskapsoppstillingene blir utvidet og differensiert vil de skaffe fram et tallmateriale som selv om det i første rekke skal tjene den økonomiske politikken, også vil kunne forsyne den makrodynamiske forskningen med en bedre koordinert statistikk enn det hittil har vært mulig å skaffe.

Den rike utviklingen av den teoretiske økonomikken i Norge fra slutten av 20-årene og fram til i dag har bortsett fra sin vitenskapelige egenverdi, først og fremst hatt betydning for den evne den har hatt til å prege de studentene som i denne perioden har fullført sin økonomiske utdannelse. Tredveårenes sysselsettingsproblemer, krigsøkonomien og etterkrigens gjenreisningsproblemer har skapt grobunn for en konsentrasjon av økonomenes interesse om de makroøkonomiske problemstillingen, en konsentrasjon som er blitt ytterligere stimulert ved Keynes-økonomikkens seiersgang over verden. Keynes geniale evne til å presse det komplekse økonomiske systemet inn i noen få enkle statistiske relasjoner over en så fascinerende tiltrekning på sinnet at den nødvendigvis må etterlate seg dype spor hos enhver som kommer i nærmere berøring med hans arbeider. De kandidatene som i løpet av de senere årene har gjennomgått det økonomiske studiet ved Universitetet har derfor tatt med seg en solid ballast av teoretisk økonomisk viten og en spesiell interesse for de makroøkonomiske tankebanene. Det overveiende antall av dem er havnet i offentlige og halvoffentlige institusjoner og har i løpet av de to siste årene fått seg pålagt

løsningen av store oppgaver. Det er ennå for tidlig å gi en vurdering av den betydning de på denne måten har hatt for vår økonomiske og politiske utvikling siden frigjøringen, men allerede nå kan vi slå fast at de har evnet å sette sitt tydelige preg på den faglige og politiske diskusjonen. Og de har ganske sikkert sin andel i den utvikling som har ført til at den offentlige administrasjonen i dag er åpen for sosialøkonomisk tenking i en utstrekning en i førkrigstiden ikke hadde vågd å håpe på.

Det er fullt berettiget å si at den teoretiske økonomikken, i første rekke gjennom de yngre kandidatene er kommet til å spille en stor rolle for løsningen av nærings-, sosial-, finans- og pengepolitiske problemer. Men vil ikke løsningen av de praktiske problemene legge beslag på så meget arbeidskraft at rekrutteringen til den vitenskapelige forskningen forsømmes? For den teoretiske økonomikkens vedkommende må en vel i første rekke sette sin lit til de muligheter Universitetets Økonomiske Institutt kan by de yngre økonomen. Instituttet har spilt en sentral rolle i førkrigstidens forskningsarbeid, og det er neppe galt å anta at framtidsutviklingen på dette området for en stor del vil avhenge av om det lykkes å trekke dit yngre økonomer med evne, vilje og mot til å ta opp det arbeid som Frisch har lagt grunnlaget for og som han og hans medarbeidere, i første rekke dr. Haavelmo, fører videre.

*

Sosialekonomisk Samfunn

fortsetter i høstsemestret sin virksomhet under det nye styret som ble valgt på siste generalforsamling. Samfunnet har nå endelig fått en student som formann igjen, og vi vil håpe at Nils Apeland er sin stilling voksen. Etter Harriet Bogs energiske virksomhet i høstsemestret i fjor og Sten Nilsons innsats i vårsemestret i forbindelse med det nordiske møtet, er det ingen lett oppgave å overta roret.

Det skal bli interessant å se hvordan det nye styret skiller seg av med denne oppgaven. Foreløpig er det bestemt at første møte i høstsemestret skal holdes 11. september, og det fortelles at direktør Rolf Stenersen har lovet å komme på dette møtet. Muligens har styret også en overraskelse eller to å by på i denne forbindelsen. De videre planer for høstsemestret er det vanskelig å få tak i. Men vi kan nok forberede oss på litt av hvert, for formannen ser veldig energisk ut om dagen. Skulle det kanskje også være mulig at tiden snart er moden for en orefest?

INFLATIONSLÄGET I SVERIGE

av fil. kand. Göran Ohlin.

Den «legitima» prisstegring, som skulle utgöra ett uttryck för den allmänna försämringen av samhällets totala försörjning, blandas i dagens läge på ett svårurkskiljbart sätt med den entligen detta språkbruk «inflationistiska» prisstegringen, och i det följande användes uttrycken inflationstryck eller inflatoriska tendenser hett enkelt för att beteckna omständigheter, som ökar sannolikheten för en allmän prisstegring, för en kumulativ prisbildningsrörelse, betingad av de ömsesidiga sambanden mellan löner, produktionskostnader och marknadspriser.

Utmärkande för det aktuella ekonomiska läget är emellertid just att de s. k. ekonomiska sambanden på flera punkter genomsäres av administrativa regleringar. Det gäller t. ex. i hög grad beträffande prisbildningen, utrikeshandeln och investeringsverksamheten. Ansträngningarna att på administrativ väg fasthålla prisnån leder till att de inflatoriska tendenserna endast i begränsad omfattning slår igenom i faktisk prisstegring. Bristen på balans tar sig i stället uttryck i minskning av lager och ökning av industriens orderstockar, med en effektivitetssänkande förlängning av leveranstiderna som följd. Ett studium av spänningen mellan efterfrågan och faktisk tillgång måste därför koncentreras till väsentligen andra områden än prisbildningens.

Allmän översikt.

Krigsårens kombination av å ena sidan betydande inkomstökningar, i stor utsträckning genererade genom ökade statsutgifter, samt å andra sidan minskad tillgång på varor och tjänster, beroende på importbortfall, dåliga skördar och offentligt ianspråkstagande av produktionsfaktorer, bestämde väsentliga drag i det ekonomiska läget vid tiden för krigets avslutande. På konsumtionsvarumarknaden förelåg stark potentiell efterfrågan, betingad av det köpkraftsöverskott, som av ransoneringar och varuknapphet framtingvats i form av ett spa som betydligt översteg det mera normala frivilliga sparandet, randet, och av eftersatta behov av framör allt varaktiga konsumtionsvaror. Inom industri och handel rådde utomordentligt gynnsamma avsättningsmöjligheter och hög likviditet, delvis orsakad av lageruttömnning och efteratt ersättning av förslitet kapital. Inom vissa exportindustrier, som trävaru- och massa-industrin förelåg i stället extraordinar lageruppsamling.

Viss import av viktiga råvaror och en starkt ökad konsum-

tionsvaruimport, nedbringande av den offentliga efterfrågan, ett betydande tillskott av arbetskraft, som i stor utsträckning härrörde från demobiliseringen, och ett snabbt exportuppsving har möjliggjort en snabb reell expansion under den första efterkrigstiden. Spänningen mellan efterfrågan och faktisk tillgång torde emellertid inte härrigenom ha minskats utan snarare tvärtom skärpts. Vid sidan av import- och produktionsstegring uppträddes en snabb tillväxt i de nominella inkomsterna, och förändrade anticipationer beträffande pris- och löneutvecklingen har ökat konsumtionsbenägenheten och stimulerat investeringsverksamheten. Samtidigt har den reella grunden för expansionen i viss mån rykats undan genom att arbetskraftstillskottet, som ännu under 1945 var betydande, under 1946 kraftigt decimerades. En kännbar brist på arbetskraft sätter en snäv gräns för utvidgningen av produktionen utöver vad arbetsbesparande rationalisering kan medföra och är samtidigt en stark strategisk faktor i de omfattande lönerörelsorna. Att över importen avlasta inflationstrycket är i längden omöjligt med hänsyn till den långt framskridna valutaförtäringen, och helt nyligen har bestämmelser om en reglering av importen utfärdats.

Utmärkande för dagens situation är alltså sugningen på prisnivån från köpkraftig efterfrågan på alla fronter — konsumtion, investering, export — och det samtidiga trycket underifrån från lönehöjningar och andra kostnadsstegringar. Andra drag i läget är vidare omfattande engagemang av landets produktiva resurser genom ingångna handels- och kreditavtal och ansvälda ordrestockar.

Avskaffandet av de flesta av konsumtionsvaruransonerningarna, priskontrollens ofullständighet vid rådande marknadsstruktur och den principiella motviljan mot statliga ingripanden på löne- och sysselsättningsmarknaden har hittills hänvisat den ekonomiska balanspolitiken till utrikeshandeln och den reglerade sektorn av investeringsmarknaden, d.v.s. bygg-nads- och anläggningsverksamheten. Detta förhållande synes medföra risker för att fördelningen av våra knappa produktiva resurser på export, investering, konsumtion och offentlig verksamhet snedvrider till mén för utvecklingen på längre sikt.

I denna huvudsakligen sammanfattande framställning skall ingen utförlig redovisning lämnas av den bristfälliga statistik, som kan tjäna som belysning av detaljerna i det nuvarande konjunkturläget. Några huvuddata från efterfråge- resp. tillgångssidan torde emellertid vara lämplig.

Efterfrågan.

För konsumtionsvarusfären är utvecklingen av de *nominella inkomsterna* av största intresse. Under 1946 ägde här omfattande ökningar rum. Industrilönerna uppvisade enligt so-

cialstyrelsen en stegring med ca 9 proc. per. arbetare. Ingångna kollektivavtal borde ha resulterat i en lönestegring av 3—4 proc. Skillnaden förklaras i varje fall delvis av överflyttningar av arbetskraft till högre betalande företag och av dolda lönestegringar. Konjunkturinstitutets kalkuler över löneinkomsterna inom den privata sektorn ger ett resultat av 13,5 proc. höjning.

Konsumtionen har enligt preliminära beräkningar stigit med ca. 13 proc. under 1946 och torde i själva verket ha stigit snabbare än inkomsterna. Tecken tyder nämligen på en minskning av den sparade delen av konsumenternas disponibla inkomst, vilket ytterligare skärper efterfrågetrycket på denna marknad. Vid de sparinrättningar som här närmast torde vara av relevans, visar den årliga ökningen av insättarbehållningen (vid årets slut) en markerad nedgång: 1943 787, 1944 733, 1945 750, 1946 646.

Sparandenedgången sammanhänger emellertid i viss mån med röalinvesteringar, som exempelvis jordbruks investeringar i lantbruksmaskiner, och med en forcerad tillfredsställelse av under krigsåren ackumulerade behov av varaktigare konsumtionsvaror på gränsen till investeringsobjekt.

Beträffande årets lönerörelser, lönestegringar torde de hittills träffade kollektivavtalet innehåra motsvarande ca. 10 proc. av hela lönsumman. Sannolikt är att den lönestegring utöver den avtalsbestämda som 1946 uppvisade, kommer att fortsätta. — Till detta sammanhang hör också den stegring av köpkraftstrycket som avskaffandet vid årsskiftet av den femprocentiga omsättningsskatten innehåller.

Den för den ekonomiska politiken strategiskt centrala *investeringssverksamheten* kännetecknas av en kraftig hausse. Enligt kommerskollegium har industriens maskininvesteringar under 1946 stigit med 57 proc. utöver 1945 års nivå, och industriinvesteringarna i byggnader och anläggningar har stigit med 51 proc. För 1947 planerades vid investeringssenkäten i november motsvarande 28 och 71 proc. stegring utöver 1946 års nivå.

Byggnads- och anläggningsverksamheten är som bekant den enda del av investeringssverksamheten, som alltjämt står under mera fullständig kontroll som under kriget. Övriga investeringar i maskiner, fartyg, övriga transportmedel, inventarier m. m., som normalt omfattar omkring $\frac{1}{3}$ av alla investeringar, är däremot icke förmål för någon administrativ kontroll, utan fredskonjunkturen sätter där in utan annan dämpning än anläggningsregleringens indirekta och varu- och arbetskraftsbristens direkta åtstramning. Bristen på viktiga byggnadsmaterial (tegel, cement, smidda rör etc.) och knappheten på arbetskraft samt hänsyn till det allmänna konjunkturläget kom byggnadskontrollen att redan under 1946 uppträda tämligen restriktivt, vilket t. ex. illustreras av att industrien för 1946 planerat 91 proc. stegring av investeringarna

i byggnader och maskiner, men som ovan nämnts endast realiserade 51. Den samlade byggnads- och anläggningsverksamheten som under 1945 uppnått förkrigsnivån steg dock under 1946 med ytterligare 10—20 proc. I avsikt att under innevarande år utöva en ännu strängare återhållsamhet uppställdes i den investeringsbudget, som publicerades i statsverkspropositionen, från investeringsrådets och byggnadsberedningen som riktlinje att i jämförelse med 1946 söka få till stånd en minskning av investeringsvolymen på detta område till en nivå ungefär mitt emellan 1945 och 1946 års. Ytterligare skärpning av investeringskontrollen har den senaste tiden förebådats som ett led i antiinflationspolitiken.

Export og import per måned, jan. 1945 — mars 1947.

1945	Jan.	Feb.	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.
Export	24	28	35	31	44	125	209	269	245	267	240	234
Import	106	52	67	41	48	50	40	69	135	162	160	157
1946	Jan.	Feb.	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.
Export	199	165	167	180	237	222	238	193	233	238	220	237
Import	219	189	226	267	299	283	300	290	296	327	345	331
1947	Jan.	Feb.	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.
Export	222	119	139									
Import	371	334	279									

Exporten. Den starka stegetingen sedan mitten av 1945 framgår av tabellen. Den forcerade exportökningen har medfört en förtäring av de mot krigets slut uppsamlade lagren. 1946 års exportvolym torde trots detta inte ha överstigit $\frac{2}{3}$ av förrigsexportens, beroende på en starkt ökad hemmakonsumtion av papper, massa, trävaror, järn och stål m. m., samt på råvaru- och naturligtvis arbetskraftsbrist.

Den offentliga efterfrågan på varor och tjänster skall under 1946 ha sjunkit med ca. 300 milj. kronor (7 proc) men för 1947 räknas åter med en ökning av storleksordningen 200 milj.

Tillgången.

En uppfattning om inflationsutvecklingen under 1946 kan vinnas först om mot den ökade nominella efterfrågan ställes den reala ökningen i varor och tjänster. Då statistiken rörande produktion och lagerhållning är ytterst torftig stöter t. o. m. en mycket grov uppskattning av denna reala ökning på stora svårigheter.

Sysselsättningsvolymen visade emellertid under 1946 blott en blygsam ökning. Av speciellt intresse är att grundläggande industrier på ett tidigt stadium av produktionsprocessen, såsom gruvor, järnverk, verkstads- och byggnadsmaterialindustrier, uppvisar en stagnation. Utanför industrien uppträder samma förhållande exempelvis inom skogsbruket.

Den extremt pressade sysselsättningen belyses t. ex. av antalet sökande på 100 lediga platser de senaste åren:

1937	1939	1943	1944	1945	1946
170	159	112	118	108	89

Sysselsättningsökningen inom hela det privata näringsslivet under 1946 uppskattas till ungefär 3—4 proc.

Om *produktivitetsutvecklingen* kan man genom en allmän avvägning av högkonjunkturens allmänna effektivitetssänkande effekter mot den stimulerande ökningen av omsättning och produktion och tillgång på betydelsefulla importråvaror knappast bilda sig en uppfattning. Klart är emellertid att förutom den höga orderbelastningen och de långa leverans- och väntetiderna, en förskjutning av arbetskraften från tidigare stadier av produktionen och från hårt priskontrollerad tillverkning av standardvaror överhuvudtaget till högre betalt bygg-nadsarbete och lindrigare priskontrollerade branscher skapar allvarliga flaskhalsar och i viss mån stimulerar överflödsproduktionen på nödvändighetsvarornas bekostnad.

Importvolymen torde under 1946 ungefär ha uppnått förkrigsvolymen, men sammansättningen var långt ifrån normal. Konsumtionsvaruvolymen överskred förkrigsnivån med 10—20 proc. och 1946 års ökning utgjordes i stor utsträckning av överflödsvaror av umbärlig karaktär. Importen av vissa nödvändiga varor ligger trots den stora ökningen betydligt under förkrigsnivån.

Denna kraftiga import, som under 1946 uppgick till ung. 3,4 milj. kronor gav anledning till ett importöverskott av 842 miljoner (1945 hade ett exportöverskott på 674 milj.)

Importöverskottet innebar naturligtvis en tacknämlig export av inflationstrycket men har också en annan sida, nämligen förtäringen av guld- och valutareserven. Om frakt- och ränteinkomster inräknas torde 1946 ha resulterat i ett underskott i bytesbalansen av 350 milj. kr.

Under första halvåret fortsatte en sedan flera år pågående ökning av guld- och valutareserven, men därefter satte en rekordartat snabb utströmning in.

Belastningen på valutareserven är dessutom mycket ojämн och naturligtvis hårdast på innehavet av dollars och schweizer-francs.

Den accelererade minskningen av reserven under den senaste tiden torde till väsentlig del sammanhänga dels med forcerade terminsköп från importörernas sida, dels med en växande benägenhet hos exportörer och redare att inte föra hem främmande valutor. Fördröjning av betalningarna från utlandet och forcering av betalningarna till utlandet har alltså kommit valutareserven att understiga vad den vid normala betalningsförhållanden skulle uppgå till.

I främsta rummet är emellertid valutabristen ofrånkomlig en återspeglings av en spänning mellan import och export, i viss mån naturligtvis sammanhangande med kreditpolitiken. Denna spänning kan vid oförändrade prisrelationer endast minskas genom nedskärning av importen och ökning av exporten, båda åtgärder som med hänsyn till knappheten på hemmamarknaden är att beteckna som inflatoriska, och den reglering av importen som nu förestår kan endast i den mån den ger införseln en för produktivitetsutvecklingen lämpligare sammansättning bli av positiv effekt för återhållande av inflationstrycket. Möjligt är att en avmattnings av den amerikanska konjunkturen kan underlätta en sådan lämpligare avvägning. Begränsning av hemmakonsumtionen av begärliga exportvaror med ringa betydelse för produktivitetsutvecklingen verkar naturligtvis också i denna riktning.

Vissa drag i det rådande inflationsläget, som står i intimt samband med strukturförhållanden inom det halvreglerade näringsslivet, är i detta sammanhang av intresse.

Priskontrollen har på vissa områden, bl. a. jordbruket, låtit lönestegringerna slå igenom i vissa prishöjningar, och på skogsområdet har den helt upphävts beträffande timmer och massaved. Beträffande de strategiska områden, till vilka priskontrollen är koncentrerad, nämligen råvaror och nödvändiga konsumtionsvaror, tillämpas emellertid en hård prispolitik, som medför en risk för produktionsomläggningar mot dyrare och räntablares varusortiment och gynnar av administrativa skäl mera svårkontrollerade branscher.

De tidigare stadierna i produktionen, där produkterna är foga differentierade och priskontrollen effektivare, får i konkurrensen om arbetskraften en svagare ställning än räntablares företag på ett senare stadium i produktionsprocessen, där prisbildningen är friare. Det uppstår alltså en tendens till dolda prishöjningar samtidigt som en centrifugal tendens slungar ut produktionsfaktorerna från nödvändighetsproduktionen mot den perifera tillverkningen av umbärligare varor.

Direkt begränsning av hemmamarknadens köpkraftiga efterfrågan utövas, som tidigare har framhållits, så gott som uteslutande genom kontrollen av byggnads- och anläggningsverksamheten. En dämpning av de inflationstendenser, som inkomststegringen framkallar på konsumtionsmarknaden, är naturligtvis tänkbar genom en så kraftig nedskärning av byggnadsverksamheten att en betydande arbetslöshet uppstår, varigenom den totala inkomstsumman bringas ned. En omställning av de på detta sätt friställade produktiva resurserna för täckande av konsumtionsvarubehovet är åtminstone på kort sikt svårare att genomföra. Produktionsfaktorerna kan endast i begränsad omfattning snabbt omdisponeras för alternativa ända-

mål, och detta gäller inte minst arbetskraften, med hänsyn dels i viss mån till utbildningskrav, dels till att inte bara tvångsdirigering utan även lönedirigering av arbetsmarknaden stöter på principiellt motstånd. Om å andra sidan en sådant om-disponering verkligen äger rum blir resultatet på längre sikt en minskad kapitalbildning och retardering av produktivitethöjningen. En partiell planhushållning, som strävar att anpassa sig efter en oreglerad löne- och konsumtionsutveckling, ställs med endra ord inför ett svårt dilemma, då uppgiften att på kort sikt balansera den samhälleliga efterfrågan mot de faktiska resurserna skall förenas med en långsiktig fördelning av resurserna på konsumtion, investering och export.

Problemet att få till stånd en av alla intressen godkännbar prioritetskala, att företa en avvägning mellan ett otal alla synnerligen angelägna anspråk, är naturligtvis en väsentlig praktisk svårighet vid en direktreglering av investeringerna, samtidigt som möjligheten till en sådan avvägning ger den en värdefull fördel framför den indirekta, till sin effekt svårbedömbara, ränkehöjningen. — Liiknande hinder möter den under högkonjunkturen angelägna överbalanseringen av statsbudgeten, där starkt administrativt och politiskt motstånd reses mot aktiva nedskärningar av utgiftsposterna och ökningar av skatteinräkterna.

En av arbets- och råvarubrist nödvendiggjord beskärning av investeringsverksamheten ökar inte i nämnvärd grad varutillgången på konsumtionsmarknaden, och en av valutaskäl framtvingad begränsning av importen har direkt motsatt effekt. I vilken mån priskontrollen på detta område skall kunna motstå trycket från ett växande köpkraftsöverskott, genererat av de stigande disponibla inkomsterna och eventuellt ur en sjunkande benägenhet till frivilligt sparande, blir intressant att se. Något kumulativt prisstegningscrescendo i stil med de klassiska och samtida extremfallen kan väl knappast väntas ur dagens relativt tråga och stillsamma inflationspreludium, men för en snar lättnad i det rådande inflationstrycket torde utsikterna också vara ganska små.

Apropos finansdebatten:

Politikerne, kjære unge venn, er bare sosialøkonomenes mellommenn, og De vet hvordan vi alle sammen ser på mellommennene. De tar for seg den økonomiske sannhet og sjakrer den ut til kundene i små partier, med veldig fortjeneste.

Sinclair Lewis. (Ann Vickers).

Om prisfunktionernas bestämdhet.

Av Fil. Dr. Lauri O. af Heurlin.

I prislärans dogmhistoria betyder Léon Walras' upptäkt, att alla prisfaktorer och alla priser är ömsesidigt beroende av varandra, en avgörande vändpunkt. Alla priser är så insnärjda i varandra, att intet av dem kan tagas skilt för sig i betraktande. Därför använde Walras den s. k. generalanalysen, där utnyttjandet av simultanekvationer utgör en central del. Enligt denna lära står alla prisfaktorer i ett sådant funktionellt förhållande till varandra, att antalet av alla dessa funktioner är lika med antalet av de obekanta inom desamma. Därav drog Walras den slutsatsen, att prisbildningen är bestämd under de av honom förutsatta förhållandena.

Walras och hans snillrika efterträdare Vilfredo Pareto gav upphov till Lausanne-skolan, som sedanmera spelat en viktig roll både inom och utom den latinska världen och som haft ett fruktbart inflytande på utvecklingen av nationalekonomin. Alla de otaliga böcker, som skrivits i Lausanne-skolans tecken, har ett gemensamt drag, nämligen ett system av simultanekvationer för bevisandet av prisbildningens bestämdhet. I alla dessa system, hura olika de än annars må vara, finns det lika många obekanta som ekvationer, och i allmänhet drages därav den slutsatsen, att detta är ett bevis på prisbildningens bestämdhet.

Av simultanekvationernas och de obekantas lika stora antal kan man likvälf inte ännu draga den slutsatsen, att det finns en bestämd lösning, såsom många av nationalekonomin interesserade matematiker påpekat¹. Dessutom får ekvationerna inte vara stridande emot varandra för att kunna lösas, dvs. för att inte vara överbestämda. Ytterligare måste ekvationerna vara oberoende av varandra, för att deras lösning inte vore obestämd, dvs. att inte vilken rotgrupp som helst skulle satisfisera dem. Representanterna för Lausanne-skolan har inte bemödat sig att bevisa, att dessa två betingelser för den bestämda lösningen är uppfyllda, utan de har uppenbarligen förutsatt, att saken förhåller sig så utan vidare.

I det följande är åvsikten att framlägga ett system av simultanekvationer, varav man kan bevisa, att prisbildningen under fri konkurrens är bestämd i de förutsatta förhållandena. Detta

¹ Wald, A., Über einige Gleichungssysteme der mathematischen Ökonomie, Zeitschrift für Nationalökonomie, VII, s. 639.

Lorenz, Paul, Gegen einen gewissen Missbrauch mathematischer Formulierungen in der theoretischen Nationalökonomie, Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik, III, 79 Band, s.54 ff.

Stackelberg, Heinrich, Zwei kritische Bemerkungen zur Preistheorie Gustav Cassels, Zeitschrift für Nationalökonomie, IV, s. 464.

betder alltså, att det finns åtminstone ett prissystem av alla nyttigheter, som tillfredsställer betingelserna för det stabila jämviktsläget, men att vilket prissystem som helst inte kan göra detsamma. Detta problem undersöks under möjligast enkla förhållanden. Problemet betraktas endast ur statistiskt synspunkt, och tidsmomentet lämnas obeaktat. Dessutom utgår vi ifrån, att alla prisfaktorer är delbara i oändlighet, så att vi kan använda den infinitesimala analysen. För att förenkla framställningen förutsätter vi här, att omsättningen gäller endast konsumtionsnyttigheter, men det följande resonemanget A, B, C . . . M, N. Först skall vi utgå ufrån, att det mellan dessa nyttigheter rådar ett visst godtyckligt prissystem, som kan lätt utvidgas också till produktionsnyttigheter.

Låt oss antaga, att det finns n nyttigheter, som betecknas $p_a p_b p_c \dots p_m p_n$. Emedan priserna mäts t. ex. i nyttigheten N , är p_n alltid lika med 1. Vi förutsätter också, att varje ekonomisk subjekt i sin konsumtion föredrager en entydigt bestämd kombination av nyttigheter under ett visst prissystem.

Låt oss nu betrakta alla sådana prissystem, där priset av nyttigheten A varierer från O till oändligheten, men priserna av alla andra nyttigheter är givna. Ett dylikt betraktande strider inte emot generalanalysens principer, ty vi tager i beaktande, att en förändring av prissystemet medför också en förändring i tillgång och vidare på alla nyttigheter.

Vi betraktar vidare efterfrågan och tillgång på nyttigheten A såsom en funktion av samma nyttighets pris, då alla andra priser förbli oförändrade. Detta kan beskrivas med tillhjälp av ett koordinatsystem, där x -axeln representerar nyttigmängden och y -axeln nyttighetens pris (fig. 1.). När priset

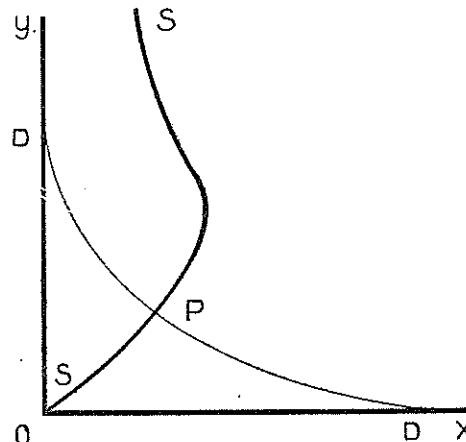

Fig. 1.

på nyttigheten A är O, dvs. A är en fri nyttighet, efterfrågas den av alla ekonomiska subjekt i den utsträckning som de behöver den samma. Dessutom finns det alltid ett visst ändligt pris, över vilket nyttigheten icke mera efterfrågas, nämligen i det fall att inget ekonomiskt subjekt kan eller vill köpa denna nyttighet till ett så högt pris. Den ena extrema punkten av kurven för efterfrågan ligger alltså på x-axeln och den andra y-xeln. Mellan dessa två punkter är kurvan för efterfrågan kontinuerlig inom den första kvadranten av koordinatsystemet, enär vi utgick från den infinitesimala analysen. Detta är allt, var vi behöver veta om kurvan för efterfrågan för att lösa det ifråga-varande problemet.

Tillgångskurvan begynner från en positiv punkt på någon-
dera axeln (eller från origo). Dessutom har den högst en ge-
mensam punkt med varje hyperbel, vars asymptoter är axlarna,
beroende på att inget ekonomiskt subjekt förminskar utbudet
på den honom tillhöriga nyttigheten så mycket, att hans
inkomst skulle förminska eller ens förbli densamma, om
priset på nyttigheten stiger. Tillgångskurvan får *en* gång
och endast en gång alla de y-värden, som är högre än dess
första y-värde och uppnår inte y-axeln på en ändlig punkt.
Annat behöver vi inte nu veta om tillgångskurvan.

Om tillgångskurvan begynner från origo eller från en punkt
mellan origo och kurvan för efterfrågan (antingen från x-axeln
eller y-axeln), måste dessa båda kurvor skära varandra åt-
minstone en gång (fig. 1), ty kurvan för efterfrågan bildar
med axlarna en sluten form, innanför och utanför vilken till-
gångskurvan befinner sig. Detta betyder, att det finns åt-
minstone ett sådant pris på nyttigheten A under ett givet pris-
system av andra nyttigheter, att tillgången och efterfrågan
av nyttigheten A är lika stora.

Om tillgångskurvan av nyttigheten A däremot begynner
från den extrema punkten av dess kurva för efterfrågan på
y-axeln eller från en punkt ovanom densamma, skär dessa
båda kurvor inte varandra. Dette fall betyder, att det inte finns
ett enda sådant pris, till vilket de ekonomiska subjekten ville
byta nyttigheten A. Jämviktsläget representeras nu på sätt och
vis av de «priser», som den öppna intervallen mellan de båda
kurvorna på y-axeln betecknar, ty till dessa «priser» är till-
gången och efterfrågan av nyttigheten A lika stora, nämligen
lika med O.

Om tillgångskurvan av nyttigheten A begynner från x-axeln
till höger om kurvan för efterfrågan, skär de båda kurvorna
inte heller varandra. Detta fall betyder, att tillgången över-
stiger efterfrågan, även då priset är lika med O. Jämvikts-
priset på nyttigheten A är alltså lika med O, dvs. A är en
fri nyttighet. Tillgången är visserligen större än efterfrågan,
men det råder ändå ett jämviktsläge, dvs. ett läge som blir

oförändrat, så linge de faktorer, som utöver inverkan på det, förblir oförändrade.

Emedan en del representantar för den matematiska nationalekonomin¹ anser, att jämviktsläget alltid förutsätter likhet mellan alla nyttigheternas tillgång och efterfrågan, drager de av Lausanne-skolans ekvationer den slutsatsen, att deras lösning kan för några prisers vidkommande vara negativ, alltså meningslös ur ekonomisk synpunkt. När man tager i beaktande, att ett prissystem, där någon nyttighets pris är lika med 0 och dess tillgång är större än efterfrågan, kan representera ett stabilt jämviktsläge, kommer man inte till negativa priser, såsom det framgår av det följande.

Det föregående resonemanget gäller naturligtvis vilken annan nyttighet som helst utom nyttigheten N , vars pris alltid är likamed 1. Resultatet beror inte heller på vilket prissystem vi utgår ifrån. Vi kommer sålunda till följande slutsats.

I varje sådan grupp av prissystem, där en nyttighets pris varierar från 0 till oändligheten och de andra nyttigheternas priser förblir oförändrade, finns det åtminstone ett sådant prissystem, som betyder ett stabilt jämviktsläge beträffande denna nyttighets tillgång och efterfrågan.

Den ovanstående lagen kan fraställas också på följande sätt. Ett sådant pris på en nyttighet, under vilket denna nyttighets tillgång och efterfrågan är lika stora, är en funktion bestämd av alla andra nyttigheters priser. Denna lag kan alltså uttryckas av följande ekvationssystem:

$$(1) \quad \begin{aligned} p_a &= f_a(p_b, p_c, \dots, p_m, p_n) \\ p_b &= f_b(p_a, p_c, \dots, p_m, p_n) \\ &\dots \\ p_m &= f_m(p_a, p_b, p_c, \dots, p_n) \end{aligned}$$

De obekanta i detta ekvationssystem är $p_a, p_b, p_c, \dots, p_m$ alltså alla nyttigheters priser utom p_n , som är alltid lika med 1. Det finns således lika många ekvationer som obekanta, nämligen $n-1$. Nu gäller det alltså att bevisa att det finns åtminstone en rotgrupp, som satisfiera ekvationerna och att vilken rotgrupp som helst inte kan satisfiera desamma.

Funktionerna har följande gemensamma egenskaper. För det första är de alla kontinuerliga, därför att vi förutsatte, att alla prisfaktorerna äro delbara i oändlighet. För det andra är dessa funktioner aldrig negativa, därför att de priser, under vilka den ifrågavarande nyttighetens tillgång och efterfrågan be-

¹ Neisser, Hans, Lohnhöhe und Beschäftigungsgrad im Marktgleichgewicht, Weltwirtschaftliches Archiv, 36, s. 415 ff.

Wald, A., Über die eindeutige positive Lösbarkeit der neuen Produktionsgleichungen, Ergebnisse eines mathematischen Kolloquiums, Heft 6, s. 21–18.

Schlesinger, Karl, Über die Produktionsgleichungen der ökonomischen Wertlehre, Ergebnisse eines mathematischen Kolloquiums, Heft 6, s. 108.

finner sig i ett stabilt jämviktsläge, alltid är lika med eller högre än O. För det tredje har dessa funktioner alltid ändliga värden oberoende av argumenternas värde, därför att tillgångskurvan och kurvan för efterfrågan alltid skär varandra på en ändlig punkt.

Låt oss nu betrakta den första funktionen $p_a = f_a(p_b, p_c \dots p_m, p_n)$ och antaga att priset p_b får alla värden från O till oändligheten, när alla andra priser, nämligen $p_c \dots p_m, p_n$ förblir oförändrade. Ett ändligt värde av p_a motsvarar alla dessa prissystem, om funktionerna först antages vara entydiga. Dessutom är p_a alltid högre än eller lika med O. Denna funktion kan beskrivas grafiskt i ett koordinatsystem, där x-axeln representerar priset på nyttigheten A och y-axeln priset på nyttigheten B (fig. 2). Denna funktion är framställd av en kurva,

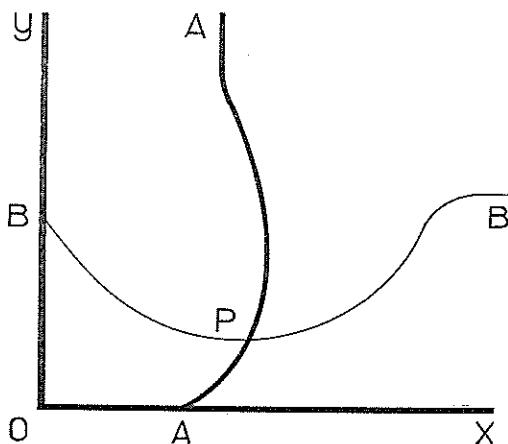

Fig. 2.

som begynner från en ändlig punkt på x-axeln och alltid befinner sig i den första kvadranten av koordinatsystemet. Ytterligare betraktar vi ekvationssystemets andra funktion $p_b = f_b(p_a, p_c \dots p_m, p_n)$ där p_b framträder såsom funktionen, medan den ändriga variablen argumentet i den föregående funktionen. Låt oss nu antaga, att de oföränderliga argumenterna av den föregående funktionen förekommer oförändrade i den senare funktionen och att p_a får alla värden från O till oändligheten. Alla dessa prissystem motsvaras av ett ändligt värde av p_b , som dessutom alltid är högre än eller lika med O. Denna funktion kan också beskrivas i samma koordinatsystem som den föregående av en kurva, som begynner från en ändlig punkt på y-axeln och alltid ett ändligt y-värde motsvarande varje ändligt x-värde (fig. 2).

Av de två kurvorna i koordinatsystemet har alltså den ena alla y-värden som motsvara varje x-värde och den andra alla

x-värden som motsvara varje y-värde. Därför måste de alltid skära varandra på en ändlig och icke negativ punkt och kan aldrig fullständigt sammanfalla. Härav kan vi dra den slutsatsen, att tillgången och efterfrågan på de båda nyttigheterna A och B är i ett stabilt jämviktsläge under ett sådant pris system, där A och B har priser representerade av de båda kurvornas skärningspunkt och alla andra nyttigheter har de ovan förutsatta, bestämda priserna. Emedan åtminstone ett sådant par av p_a och p_b motsvarar varje prissystem av andra nyttigheter och de båda funktionerna voro godtyckligt valda, kan vi framställa följande lag rörande den fria konkurrensen och de statiska förhållandena.

I varje sådan grupp av prissystem, där priserna på vilka två nyttigheter som helst varierar från O till oändligheten, finns det åtminstone ett prissystem, under vilket tillgången och efterfrågan av dessa två nyttigheter tillfredsställer de villkor som forutsättes av det stabila jämviktsläget. Å andra sidan kan inte vilket prissystem som helst fylla dessa förutsättningar.

Låt oss betrakta de priser på A och B, som motsvarar det stabila jämviktsläget beträffande dessa båda nyttigheters tillgång och efterfrågan, $p_{a(b)}$, $p_{b(a)}$. Motsvarande priser av A och B betecknar vi $p_{a(c)}$, $p_{c(a)}$. Nu kan vi framställa t. ex. $p_{b(a)}$ och $p_{c(a)}$ som en funktion av de andra nyttigheternas priser. Alltså

$$(2) \quad p_{b(a)} = f_b(p_c, p_a \dots p_m, p_n) \\ p_{c(a)} = f_c(p_b, p_a \dots p_m, p_n)$$

Vi giva nu åt de gemensamma argumenten av dessa funktioner samma godtyckliga värden. Vi förutsätter, att p_c i den föregående funktionen och p_b i den senare funktionen får alla värden från O till oändligheten. Vardera av dessa funktioner kan framställas av en kurva i ett koordinatsystem, där x-axeln representerar priset på B och y-axeln på C, om dessa två funktioner är entydiga. Dessa kurvor har dessamma allmänna egenskaper som kurvorna i figuren 2. Därför måste de skära varandra åtminstone en gång och de kan aldrig fullständigt sammanfalla. Dessa kurvors skärningspunkt representerar sådana priser på B och C vilka motsvarar ett visst pris på A, och vilka vid detta prisläge uttrycker ett stabilt jämviktsläge beträffande tillgången och efterfrågan av nyttigheterna A, B och C. Låt oss beteckna dessa priser $p_{a(bc)}$, $p_{b(ac)}$ och $p_{c(ab)}$. På samma sätt kan ett mot priserna på A och B svarande pris på nyttigheten D, vilka priser betyder ett jämviktsläge beträffande tillgången och efterfrågan av nyttigheterna A, B och D, framställas som en bestämd funktion av de andra priserna. Detta pris på D betecknas $p_{d(ab)}$. Vi har alltså bl. a. följande två funktioner.

$$(3) \quad p_{c(ab)} = \varphi_c(p_a, p_e, \dots, p_m, p_n)$$

$$p_{d(ab)} = \varphi_d(p_c, p_e, \dots, p_m, p_n)$$

På samma sätt som var fallet med funktionerna (2) kan vi bevisa, att funktionerna (3) har åtminstone en lösning.

Om vi fortsätter på samma sätt och låter gradvis en nyttighets pris ingå i funktionen, vilket sedan faller bort från argumenten, får vi slutligen det följande paret av funktionerna, vilka har bara en variabel, nämligen den föregående p_m och den senare p_l .

$$(4) \quad p_{l(abc \dots k)} = \varphi_l(p_m, p_n)$$

$$p_{m(abc \dots k)} = \varphi_m(p_l, p_n)$$

Om vi framställer dessa funktioner i ett koordinatsystem, där x-axeln representerar priset på L och y-axeln priset på M, får vi en kurva för vardera funktionen, om dessa funktioner är entydiga. Dessa kurvor skär åtminstone en gång varandra i en ändlig, icke negativ punkt och kan inte fullständigt sammanfalla. Härmed har vi bevisat att det finns åtminstone ett prissystem av alla nyttigheter, under vilket tillgången och efterfrågan av nyttigheterne A, B, C ... M är i ett stabilt jämviktsläge. Under ett sådant prissystem är också den sista nyttighetens tillgång och efterfrågan i ett stabilt jämviktsläge¹. Ovan förutsatte vi, att alle de betraktade funktionerna är entydiga. Den omständigheten, att de i vissa fall kan vara mångtydiga, förändrar naturligtvis inte det forhållandet, att de har åtminstone en lösning. Å andra sidan kan lösningen inte heller i detta fall vara vilken som helst. Detta framgår därav, att kurvorna aldrig kan sammanfalla, såsom tidigare bevisats.

Av den föregående framställningen kan vi härleda följande lag: *I ett statistiskt samhälle med fri konkurrens finns det åtminstone ett prissystem av alla nyttigheter, vari intet pris är negativt och som tillfredsställer villkoren för det stabila jämviktsläget. Å andra sidan kan inte vilket prissystem som helst fylla dessa fordringar.*

Med andra ord har vi bevisat, att prisbildningen under de förutsatta förenklade förhållandena är bestämd. Två möjliga alternativen blir härmed uteslutna: att prisbildningen skulle vara överbestämd eller obestämd. Samtidigt kom man också till den slutsatsen, att intet pris i detta system är negativt.

Med allt detta har ingen ting sagts därom, huruvida denna prisbildningens bestämdhet är entydig eller mångtydig, men denna fråga är ett problem för sig, som vi ej kunna behandla i detta sammanhang².

¹ Walras, Léon, *Eléments d'économie pure*, éd. déf., s. 128.

² Jmf. af Heurlin, Lauri O., *Hinnanmuodostuksen monikäsittitelineen tasapainotila vapaan kilpailun vallitessa* (English Summary: Multiple Equilibrium of Pricing in Free Competition).

Sparing og cirkulasjonsregulering.

Henrich:

Men hvem lider derved, at jeg gaar paa Mascarade?

Jeronimus:

Om ingen lider derved, saa lider du selv, i det du sætter dine Penge unyttig til.

Henrich:

Ey, Herre! den største Dyd er at lade Pengene roulere blandt Folk.

Jeronimus:

Efterdi du holder det for en Dyd at lade Pengene roulere blandt Folk, saa lad dem da roulere blandt fattige Folk, saa giør jeg.

Henrich:

Herre! der er to Slags fattige Folk udi et Land, nogle ere lade Stodere, andre ere arbeydsomme Stodere. De lade Stodere ere de, som gaaer om og tigger, og ikke vil arbeyde; dem rækker Herren Haanden. De arbeydsomme Stodere ere Skrädere, Skomagere, Sælge-Kiellinger, Makron- og Sukkerbrød-Kiellinger, Leyekudske; dem rækker vi Haanden. Dersom nu alle Folk levede saa indgetogen som Hr. Jerominus, maatte alle slige Folk døe af Sult. Herren denfor ved sine Almisser styrker Folk i at betle; vi derimod hindrer dem fra at betle. Skal man hielpe Stodere, saa er det jo bedre at hielpe flittige end lade.

Fra Holbergs Mascarade.

I serien „Kultur og Samfunn“ er utkommet:

Leser og Samfunn, av Herleiv Dahl Kr. 2.50

Kvinnen og Maskinen, Kvinnearbeidet

i støpeskjeen, av Mimi Sverdrup Lunden » 4.00

Plan for Velstand, T. V. A. og Norge,

av Knut Getz Wold » 3.60

I BOKHANDELEN

N. K. L.s FORLAG

Kirkegt. 4

Bok-nytt.

SVENSK OKONOMISK OG SOSIAL POLITIKK

Arbetarrörelsens efterkrigprogram. De 27 punkterna med motivering. 218 sider.

Efterkrigstidens samhälle. Några ekonomiska och sociala riktlinjer, framförda inom Folkpartiet. 155 sider.

Det har en dobbelt interesse å studere svensk økonomisk og social politikk. For det første fordi de svenske forhold i mangt og meget likner våre egne, for det andre fordi Sverige på mange måter er et foregangsland når det gjelder økonomisk og social politikk.

De to bøker som er oppført ovenfor gir en meget fyldig oversikt over den stilling Det Socialdemokratiske Partiet og Folkepartiet inntar til økonomisk og sosial politikk. Særlig den første boka er interessant, fordi den representerer det som er praktisk svensk politikk i dag, i og med at sosialdemokratene har regjeringsmakten, men begge bøker fortjener å leses, fordi de viser hvordan de ofte blodfattige økonomiske teorier får sin *anwendung* i det virkelige liv. Dessuten inneholder bøkene meget som direkte kan tjene til å belyse norsk sosialpolitikk og norsk økonomisk politikk.

Arbetarrörelsens efterkrigsprogram er delt i 27 punkter. Disse punkter er samlet under 3 hovedgrupper, som angir hovedformålene for den sosialdemokratiske politikk, nemlig, 1. Full sysselsetting, 2. Høyet leve-standard og rettferdig fordeling, og 3. Større effektivitet og mer demokrati i næringslivet. Folkpartiets program er delt i 6 punkter: 1. Rett til arbeid, 2. Skikkelig levestandard for alle befolkningsslag, 3. Sosialt trygdesystem, 4. Positiv familiepolitikk, 5. Folkevern, helsepleie, avholdssak, fritidstiltak osv., og 6. Demokratisering av undervisningen.

Det er påfallende at de to programmer faller sammen på svært mange punkter, særlig når det gjelder sosialpolitikken. Når det gjelder den økonomiske politikk er det selvfolgelig større avvikelsjer. Det vil føre for langt å gjennomgå konkret de to programmer, men begge bøker inneholder en del stoff som vil være nyttig under studiet av befolkningslæren i 1. avd., og for studiet i 2. avd., særlig av sosiallæren, fordi bøkene foruten programmene også inneholder en motivering av de forskjellige tiltak.

B.

PLAN FOR VELSTAND

Knut Getz Wold:

Plan for velstand. TVA og Norge. Kultur og samfunn 3. N.K.L.s Forlag.

Alle som har vært i Tennessedalen og sett noen av de 26 kjempedammene, sett kraftverkene, sett den nye industrien som er vokst opp langs elven som er gjort farbar i 1000 km lengde, sett prøveskogene, naturparkene og mønsterjordbruken, og sist, men ikke minst truffet folket i dalen, må føle at her er det skapt noe uendelig stort og verdifullt.

Sosialt Arbeid

Utgitt av

Norsk forening for sosialt arbeid.

10 hefter om året, 4 kroner.

*Sosialøkonomisk litteratur på lager
eller skaffes.*

OLAF NORLI, Oslo

TANUM BEDRIFTSØKONOMISKE SERIE

Finn Kaurel:

ALMEN BEDRIFTSØKONOMI

Hf. kr. 15.68, ib. kr. 18.48

Reidar Holst:

BESKATNING AV HANDELS- OG INDUSTRIBEDRIFTER

Hf. kr. 20.16, ib. kr. 23.52

Thorleif Andenæs:

REVISJON OG INDRE KONTROLL

Hf. kr. 14.56, ib. kr. 17.36

BØKENE FÅES HOS ALLE BOKHANDLERE

TVA er noe enestående i amerikansk historie. Derfor er det så gledelig at lærevillige menn og kvinner fra alle verdens kanter reiser til Tennesseedalen for å samle erfaringer. Akkurat i de dagene undertegnede var i Tennesseedalen var sjefen for den kinesiske vassdragsregulering der for å lære. Hvilke perspektiver åpner seg ikke for et land som China om denne lærdommen blir nyttet i praksis? Og vi i Norge har også mye å lære av TVA. Det meste kan selvsagt ikke direkte overføres, men på mange måter kan vi lære. Det er hyggelig at det i strømmen til Tennesseedalen også er mange nordmenn.

En av dem som sist har vært i Tennesseedalen fra Norge og som etterpå har skrevet om sine inntrykk er en av «de unge», Knut Getz Wold. Han var gjennom den norske regjering blitt invitert til TVA som foretakets spesielle gjest. Alle som vil ha en kort nøktern og grei oversikt over hva som er vokst fram i Tennesseedalen siden 1933, kan ikke gjøre noe bedre enn å ta for seg Getz Wolds bok. Vi får der høre om de tre hovedformålene ved TVA: kraftproduksjon, flomkontroll og elvitrafikk, om mønsterbruken, prøveskogene osv. og om TVAs administrasjon, forholdet til arbeiderne, til de lokale kommunale myndigheter og til det private næringslivet. Til slutt får vi også et lite kapitel om TVA og Norge hvor Getz Wold bl. a. antyder hvilke muligheter som foreligger for en planmessig utbygging av Nordland.

Jeg tror det er svært viktig at alle økonomiske studenter ved siden av det regulære pensum leser en betydelig mengde bakgrunnslitteratur. «Plan for velstand» er nettopp en bok som bør være en selvfølgelig del av denne bakgrunnslitteraturen.

Eivind Erichsen.

Ad. Aukrusts statikk og dynamikk. (Stimulator nr. 2).

I det lange løp fører altsaa her øket efterspørsel til lavere pris. Dette er den *dynamiske* prisdannelsen i motsætning til den *statiske*, som ved stigende efterspørsel medfører en stigende pris.

Aarum: *Sosialøkonomikk II* s. 113.

Også en definisjon.

Hvis der ikke finnes andre hemninger for vareutveksling mellom de forskjellige områder enn omkostningen ved å transportere varene, vil der komme varebytte i stand mellom to områder, hvis man kan få et vareparti fra det ene område ombyttet med varer fra det andre området i et slikt forhold at der fremkommer et overskudd (sammenlignet med hvad man kunne tilbytte seg av de samme varer innenfor det første området), tilstrekkelig stort til å dekke den åtbetaling som folk fra et hvilket som helst område krever for å utføre transportene.

Johan Seland i Verdenshandelens Forskynning.

Ad „Färlesninger eller undervisning“. (Stimulator nr. 3).

You do not educate a man by telling him what he knew not, but by making him what he was not.

John Ruskin.

Avd. for vitenskapelige metoder.

Denna metod med «informed guesses» tycks innebära, att just personer, som borde veta bättre, ägna sig åt ren gissning.

Professor Torsten Gårdlund om
Alvin Hansen: Fiscal Policy and Business Cycles.

Music while you work.

Side 3: Det å lese tall kan derfor ofte sammenliknes med det å lese noter. Den som kan kunsten kan få vidunderlig musikk ut av det som for den ukyndige ser ut som en samling streker og prikker.

Side 23: Tabeller er nemlig ofte utstyrt med en eller flere noter.

Professor dr. Erling Petersen i «Veien til tallenes verden».

Uten ansvarsfølelse overfor den levende omverden må selv den rikeste ånd visne i ufruktbarhet.

Professor Ingrid Dal, Samtiden 1946.

Marx om Malthus' første Essay.

Von Ende zum anderen ein vordeklamiertes Plagiat (etter Adam Smith).

Apropos befolkningsutviklingen.

It is scarcely necessary to remark that a stationary condition of capital and population implies no stationary state of human improvement.

A world from which solitude is extirpated, is a very poor ideal.

John Stuart Mill.

Ad. Substitusjonsbroken.

Den som kjenner litt til motorsaga og likeså til Nordfjellmark vet, at han i kortere konkurranse felte flere trær enn motorsaga, som var bestjent av 3 uvante skogsarbeidere og likeså uvant med motorsag, faktisk greide 4 ganger så meget hvis det hadde vært en gjennomsnittsarbeider som holdt svansen.

Arne Dyre i «Skogbrukeren».

*Største lager av
norsk og utenlandsk litteratur.*

*Direkte forbindelse med alle ledende
forlag verden over.*

* * *

Cammermeyers Boghandel

GUSTAV E. RAABE
Karl Johans gate 41-43

Økonomi og politikk.

Bruken av forenkende forutsetninger, modeller, er ikke noe som bare hører hjemme i abstrakt teori. Ved nøyere ettersyn finner en tvert om at slike forenkende modeller er like mye i bruk i den praktiske politikk, og at forenklingene der ofte er mye mer radikale enn i mer teoretiske skjemaer. Det er bare en illusjon å tro at den praktiske politikk opererer med «tingene som de faktisk er». Praktisk politikk bygger på en frekk — og i virkeligheten høyst abstrakt — sammenlikning av velferd mellom brede grupper av individer og institusjoner i samfunnet. Det er umulig i slike samfunnsmessige betrakninger å ta hensyn til alle de utallige momenter som spiller rolle for den enkeltes velferd og hans tilfredshet med tilværelsen i sin alminnelighet. Det ville sikkert ikke være mulig å produsere papir nok til å lage en komité-innstilling som var tilnærmedesvis uttømmende i så måte. Formålet med en mer teoretisk analyse er derfor ikke, som mange tror, å erstatte de tanke-skjemaer den praktiske politikk bygger på med noe som i prinsippet er forskjellig og mindre realistisk. Formålet er tvert imot å finne et mer effektivt verktøy, slik at tankene i praksis kan trenge dypere inn i aktuelle problemer uten å miste tråden.

Trygve Haavelmo i artikkelen: «Strukturrelasjoner og planøkonomi», Statsøkonomisk Tidsskrift, 1946.

*

En demokratisk stat

er en stat der man kan styrte regjeringen uten å skyte den eller uten å bli skutt selv.

William Beveridge.

Preben Munthe

er sluttet som redaktør av Stimulator. Han forbød oss å skrive noen «nekrolog», men han kan ikke nekte oss å yte ham den honnør han fullt ut fortjener for sitt glimrende arbeid for Stimulator i den første vanskelige tida. Ny redaktør er Bjørn Larsen.

S T I M U L A T O R

Utgitt av: Universitetets Socialøkonomiske Institutt og Socialøkonomisk Studentutvalg.

Adresse: Fredriksgate 3, Oslo. Tlf. 33 35 00.

Stimulator kan tinges ved alle landets poststeder, i Oslo direkte, Bladpenger kr. 10,— pr. år.

Redaktør: Nils M. Apeland og Bjørn Larsen.

Fast medarbeider: Elsa Aakre.

Forretningslører: Ivar Stuen.

Alle artikler står for forfatterens egen regning.

Redaksjonen avsluttet 20. august.

Aas & Wahls Boktrykkeri.

Les hva Nic. Stang sier:

Til tross for at politiske meningsfeller har uttalt sin dype forbauelse over at jeg har anbefalt «Farmand» som nyttig lesning, ut fra det sunne syn at også den annen part skal høres, gjør jeg det framleis. Dessuten gjør det veldig godt å bli litt opphisset en gang imellom — og det blir man!

Arbeiderbladet 21-11-45.

"FARMAND"

DET UPOLITISKE BLAD FOR POLITISK INTERESSERTE

LES «FARMAND» OG DE ER A JOUR

INNLANDET: KR. 28,— PR. ÅR

UTLANDET: KR. 38,— PR. ÅR

ROALD AMUNDSENSGT. 1 — OSLO

TRYGGHET

Livsforsikringen garanterer at studiekapitalen ikke går tapt. Senere i livet gir dessuten forsikringen trygghet for dem som er økonomisk avhengig av oss og den gir velkomne midler i alderens år.

Jo tidligere forsikringen tegnes, desto lavere blir premien. «STUDIEFORSIKRING» er en spesiell forsikringsform med særlig lav premie i de første årene.

NORSKE LIV

Stiftet 1844

Livsforsikring - Livrenter

LÆR maskinskrivning!

Det har De bruk for både i studietiden og i praksis!
Kurser hele dagen.

SKRIVE MASKINSTUA

Stortingsgt. 18 II (inng. Universitetsgt.) — Telefon 42 22 26

NB!. Vi utfører all slags avskrivnings- og mangfoldiggjøringsarbeid.

Dersom De ikke partout vil kjøpe

Deres bøker hos andre,

SÅ KJØP DEM HOS MEG

Nils S. Hauff

ved Universitetshjørnet